

Збірник наукових матеріалів
IX Міжнародної науково-практичної
інтернет - конференції
el-conf.com.ua

«Весняні наукові читання»

22 травня 2017 року

Частина 3

м. Вінниця

Весняні наукові читання: матеріали ІХ Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції. – м. Вінниця, 22 травня 2017 року. – Ч.3, с.61.

Збірник тез доповідей укладено за матеріалами доповідей ІХ Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції Весняні наукові читання, 22 травня 2017 року, які оприлюднені на інтернет-сторінці el-conf.com.ua

Адреса оргкомітету:
2018, Україна, м. Вінниця, а/с 5088
e-mail: el-conf@ukr.net

Оргкомітет інтернет-конференції не завжди поділяє думку учасників. У збірнику максимально точно збережена орфографія і пунктуація, які були запропоновані учасниками. Повну відповідальність за достовірну інформацію несуть учасники, їх наукові керівники та рецензенти.

Всі права захищені. При будь-якому використанні матеріалів конференції посилання на джерела є обов'язковим.

ЗМІСТ

ФІЛОЛОГІЧНІ НАУКИ

<i>Демкова Т.М.</i> , ДЕЯКІ ОСОБЛИВОСТІ ІДЕОЛОГІЧНО-ОЦІННИХ МЕТАФОР В УКРАЇНСЬКІЙ ЗАКОРДОННІЙ ПОЛІТИЧНІЙ ПУБЛІЦИСТИЦІ (НА МАТЕРІАЛІ ЖУРНАЛУ «СУЧАСНІСТЬ»).....	4
--	---

ЮРИДИЧНІ НАУКИ

<i>Зозуля Ю. С.</i> , ПРОБЛЕМИ ЗАХИСТУ АВТОРСЬКОГО ПРАВА І СУМІЖНИХ ПРАВ.....	7
<i>Козирчук І. В.</i> ПРАВО НА ДОСТУП ДО ІНТЕРНЕТУ, ЯК ОДНЕ З ОСНОВНИХ ПРАВ СУЧАСНОЇ ЛЮДИНИ.....	11
<i>Назарко Ю.В.</i> , ОСОБЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ ШЛЮБНОГО ДОГОВОРУ.....	15
<i>Назарко Ю.В.</i> , МЕДІАЦІЯ ТА ЇЇ ЗАКОНОДАВЧЕ ЗАКРІПЛЕННЯ В УКРАЇНІ.....	18
<i>Назарко Ю.В.</i> , ПІДХОДИ ДО РОЗВ'ЯЗАННЯ КОЛІЗІЙ У МІЖНАРОДНОМУ ПРИВАТНОМУ ПРАВІ.....	21
<i>Овсієнко В.В.</i> , ПЕРЕВАГИ І НЕДОЛІКИ ПОДАТКУ НА ДОДАНУ ВАРТІСТЬ.....	23
<i>Черніков Б.Ю.</i> , ОСОБЛИВОСТІ КВАЛІФІКАЦІЇ КОНТРАБАНДИ.....	27
<i>Черніков Д. Ю.</i> , ОЦІНОЧНІ ПОНЯТТЯ ЗЛОЧИНУ ХУЛІГАНСТВО.....	31
<i>Черніков Д. Ю.</i> , ОСОБЛИВОСТІ КВАЛІФІКАЦІЇ МАСОВИХ ЗАВОРУШЕНЬ.....	35

ПЕДАГОГІЧНІ НАУКИ

<i>Бересток О.В.</i> , ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ОСВІТИ ДОРΟΣЛИХ ТА НАВЧАННЯ ПРОТЯГОМ ЖИТТЯ У КРАЇНАХ ПІВДЕННО-СХІДНОЇ ЄВРОПИ.....	40
<i>Карпінська Н. І.</i> , НЕВЕРБАЛЬНА КОМУНІКАЦІЯ У ЖИТТІ ЛЮДИНИ.....	49

СОЦІОЛОГІЧНІ НАУКИ

<i>Білокурова А.О.</i> , СІМ'Я ТА ШЛЮБ: МОТИВИ СТВОРЕННЯ.....	55
<i>Смашнюк О.В.</i> , ПОСЕРЕДНИЦТВО ЯК ЕФЕКТИВНИЙ СПОСІБ ВИРІШЕННЯ КОНФЛІКТУ.....	57

ДЕЯКІ ОСОБЛИВОСТІ ІДЕОЛОГІЧНО-ОЦІННИХ МЕТАФОР В
УКРАЇНСЬКІЙ ЗАКОРДОННІЙ ПОЛІТИЧНІЙ ПУБЛІЦИСТИЦІ
(НА МАТЕРІАЛІ ЖУРНАЛУ «СУЧАСНІСТЬ»)

Демкова Т.М.,

старший викладач

Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна

м. Харків, Україна

Реанімація російської імперії після «жовтневої революції» 1917 року та майже 75-літнє існування Росії в новій політичній формі з назвою СРСР надовго визначила основні вектори та лінії політичного, світоглядного, морально-етичного, духовного протистояння різних ідеологічних систем. За кожною системою стояв своя система цінностей, яка належала різним світам. У ціннісних орієнтирах радянської публіцистики світ був поділений на соціалістичний та капіталістичний. Західноєвропейська публіцистика ділила світ інакше – на країни диктатури пролетаріату, тоталітаризму та країни демократії, вільного вибору народу. І боротьбі між ними проходила не лише у сфері політики, економіки, а й мови.

Особливу роль у боротьбі між різними політичними та ідеологічними системами відігравала публіцистика з її потужною генералізацією архетипних образів, культурних стереотипів, використанням виражально-зображальних засобів мови в усіх їх різноманітні та функціональній поліфонії. В українських публіцистичних дискурсах ХХ століття важливу роль відігравала закордонна публіцистика, представлена багатьма часописами, серед яких особливо слід виділити журнал «Сучасність». Матеріали цього видання і стали предметом студіювання. Як свідчать фронтальне обстеження журналу, надзвичайно важливу роль в публіцистичних статтях, розміщених на шпальтах видання, відіграє метафора. Можна безспідставно припустити, що саме метафора є одним із головних засобів вираження оцінних сенсів, побудови різних

аксіологічних моделей світу, способом ціннісно-ідеологічної категоризації тогочасних політичних, правових, економічних реалій Радянського Союзу.

Звернімося до висвітлення лише окремих аспектів заголовної теми, пам'ятаючи про її надзвичайний обшир, складність і пошукову різноманітність. В аналізованих текстах, що належать до жанрів політичної публіцистики, простежується, з однієї сторони, активне метафоричне використання історичної та архаїчної лексики, яка тематично репрезентована назвами, пов'язаними із владою, способом правління, атрибутами держави тощо, а з іншої сторони, – релігійної лексики, пов'язаної з вірою: «Росія Сталіна наприкінці його кар'єри була сіра, перелякана країна з деформованою ідеологією без справжнього значення. Комуністична доктрина стала офіційним «вірую» і постачала *літургійну мову* для гнітючої секулярної теократії» [1, с.76]; «...Сталін залишив по собі забагато *престола наслідників*, і між ними відразу вибухнула гостра боротьба за пролетарський *трон*» [1, с.77]; «Доба «гуляшного комунізму» мала замінити марксистську *есхатологію* та її візію бездержавного й безкласового суспільства» [1, с.78]; «Чи *тавро* хрущовізму пошкодить йому в майбутньому?» [1, с.80]. «Тих кілька років, коли не було одного диктатора, були водночас роками *безкоролів'я* і роками труднощів для режиму» [1, с.82]. «Бо ж всі комуністичні режими – від *єретичної* Югославії до *панортодоксального* Китаю – мають свої диктаторів, яким допомагають олігархічні кліки» [1, с.82]. «... нові настанови для сільського господарства з *детронізацією* «*королеви* полів» – кукурудзи, і «*царя-гороха*» (березневий пленум 1965)» [2, с.88]. Метафоричне слововживання у наведених контекстах є способом не лише конструювання моделі радянського суспільства, але й сутнісного відтворення його мисленневих схем, мислення взагалі з ієрархією владних чинів, сакралізацією профанного простору тощо.

Метафоризація релігійної лексики (в найширшому, нестрогому її розумінні) є прикметною ознакою політичної публіцистики. Ідеологічна дихотомія світу, яка в радянській публіцистиці перетворюється на протиставлення раю (соціалістичного світу) й пекла (країн капіталізму), стає

предметом особливої уваги закордонної публіцистики, в якій оцінні полюси змінюються: «Звичайно, по кількох роках, а інколи навіть і місяцях, вони починають бомбардувати свої родичів, які залишилися в «капіталістичному пеклі», а також друзів і знайомих, і то з плачем, щоб за всяку ціну визволяли їх із соціалістичного раю» [3, с.42].

За допомогою релігійної лексики створюється образ суспільного устрою, в якому життя перетворюється на своєрідний ритуал із своїми проповідниками та паствою. У контексті сказаного потрібно виокремити одну особливість слововживання в радянському публіцистичному дискурсі, яка стала предметом ідеологічного опонування в часописі «Сучасність» (і не лише в ньому). Вона полягає у формуванні прикметного своїм змістом, персоналізованого діяча, яким є *партія*. Персоніфікація поняття в радянському дискурсі перетворює його на своєрідний фетиш, божество, яке *зміцнює, дбає, наказує, розглядає, бачить, карає, виховує, піклується* тощо: «Наша партія завжди надавала значення вихованню свідомої дисципліни в усіх членів суспільства»: «...розвиток дисципліни всередині партії»; «Партія і далі піклуватиметься про інтереси і національні особливості кожного народу». За таким слововживанням стоїть не властиво стилістичні явища, а ціла система поглядів й парадоксальна у своїй основі комуністична релігія з її культом партії («богом-отцем»), марксистсько-ленінським вченням («святим духом») та земним богом (ленінім). Саме тому ідеологічне опонування комуністичній релігії здійснюється із вказівкою на сферу ментальності: «Це все – не тільки небезпечна гра слів. Це – дуже промовистий вислів ментальності людини, яку висунули «на щит» генерального секретаря партії *преторіяни* радянського *цезаризму*» [4, с.92]. Тим самим надзвичайно виразно окреслюється специфіка тоталітарної ментальності радянської людини, яка в своїй духовній спустошеності наближається до примітивного язичництва. Не випадково засобом ідеологічної характеристики радянської дійсності стає метафоризоване поняття *марксистський фетишизм*: «Певна річ, можна б йому було доводити, як далекий невротичний марксистський фетишизм і гнучкошийне

приспосовуванство від мінімально сумлінного ставлення до елементарної розсудливості» [3, с.43].

Література:

1. Пизюр Є. Як падіння Хрущова засвітлило політичну кризу Кремлю / Євген Пизюр // Сучасність. –1966. – № 4. – С. 73-86.
2. Стахів В. Заповідають загострений курс на «ідеологічному фронті» / Володимир П. Стахів // Сучасність. –1966. – № 4. – С. 88.
3. Райс Е. Присмерк інтелігенції / Емануїл Райс // Сучасність. –1966. – № 2. – С.41-58.
4. Стахів В. Стабілізація диктатури партійного апарату? / Володимир П. Стахів // Сучасність. –1966. – № 5. – С. 92.

УДК 342

7.Юридичні науки

ПРОБЛЕМИ ЗАХИСТУ АВТОРСЬКОГО ПРАВА І СУМІЖНИХ ПРАВ

Зозуля Ю. С.,

студентка,

Навчально-науковий Юридичний інститут,

Національний авіаційний університет, м.Київ

На сучасному етапі розвитку державності ми спостерігаємо бурхливий розвиток інтелектуальної діяльності. Норми Конституції України закріплюють право кожної особи на свободу творчості. Автор має право творити в будь-якій сфері людської діяльності та має виключне право використовувати результати своєї творчості. Будь-який інший суб'єкт при використанні творів повинен отримувати дозвіл автора або особи, якій належить майнове авторське право.

Однак в Україні такий порядок використання творів не завжди дотримується, що спричиняє й інші порушення законодавства. Належний захист авторського права є досить важливим для кожної держави і, зокрема, для України, особливо враховуючи її євроінтеграційні прагнення. Належне забезпечення, передбачення актуальних правових норм відповідно до сучасних умов життя і захист авторського права, дозволить Україні успішно

співпрацювати з розвинутими країнами світу. Але як би не розвивалося законодавство, проблеми захисту авторського права існують.

Авторське право в Україні регулюється Цивільним кодексом та Законом України “Про авторське право та суміжні права”. У відносинах беруть

участь, з одного боку, автори творів, їх спадкоємці, правонаступники та інші власники авторського права, з другого – організації, зацікавлені у використанні творів: видавництва, редакції періодичних видань, кіностудії, телестудії, радіостанції, театри, концертні організації, фірми звукозапису тощо.

Відповідно законодавство забезпечує охорону прав не тільки авторів творів, а й творців об’єктів суміжних прав (виконавців, виробників фонограм, радіомовних і телевізійних компаній) [1, с. 64].

Правова охорона інтелектуальної власності, а відповідно, і авторського права та суміжних прав, може розглядатися як багатоаспектне явище, що включає до себе наступні елементи:

- нормативне визначення і закріплення основних положень авторського права та суміжних прав та розробка і впровадження основних механізмів їх реалізації;
- визначення рівня впливу міжнародного законодавства на регулювання авторського права та суміжних прав приведення національного законодавства у відповідність із міжнародним;
- визначення засобів і порядку захисту авторських та суміжних прав та нормативне закріплення механізмів їх реалізації;
- створення системи державних органів та наділення їх спеціальною компетенцією у сфері реалізації та захисту авторських та суміжних прав;

Правова охорона авторських та суміжних прав в Україні – це створення на національному та міжнародному рівнях можливості суб’єктам авторського та суміжного права набути, реалізувати та захистити закріплене у нормативному порядку право інтелектуальної власності. По-іншому можна сказати, що це визнання за творцями об’єктів права інтелектуальної власності

та іншими особами, які правомірно їх використовують, певних суб'єктивних цивільних прав та забезпечення їх захисту при порушенні.

Традиційно вирізняють дві основні форми захисту:

- 1) юрисдикційний (судовий);
- 2) неюрисдикційний (позасудовий).

Юрисдикційний захист передбачає судовий розгляд справ про порушення авторських та суміжних прав та діяльність інших державних органів, які сприяють встановленню істини у справі, здійсненню експертиз, вчиненню дій, які попереджують правопорушення у відповідній сфері. В загальному аспекті юрисдикційну форму захисту можна визначити як діяльність уповноважених державою органів, що покликані здійснювати захист порушених або оспорюваних авторських та суміжних прав. Сутність її виявляється в тому, що особа, права і законні інтереси якої порушені неправомірними діями, звертається за захистом до компетентних державних органів або до суду з метою відновити та захистити свої особисті та (або) майнові права і інтереси.

Неюрисдикційний захист передбачає, насамперед, самостійне, без втручання державних органів, вчинення громадянами та громадськими організаціями таких дій, що припиняють порушення авторських та суміжних прав, відновлюють порушені права та призводять до створення сприятливих умов для реалізації законних можливостей суб'єктами авторського та суміжного права. Звичайно, що діяльність відповідних громадських організацій та окремих громадян, що спрямована на захист авторських та суміжних прав, не повинна виходити за межі законної поведінки таких суб'єктів права.

Найбільше практичне значення мають юрисдикційні форми захисту: позови в суди (загальної юрисдикції, господарські та адміністративні), цивільна відповідальність, адміністративна відповідальність, кримінальне переслідування порушників авторських і суміжних прав [2, с. 113–114].

Таким чином, не дивлячись на спроби врегулювати питання захисту авторського права на законодавчому рівні, в Україні залишаються невирішеними багато проблем в цьому напрямку. Серед них варто виділити:

- поширення в Україні негативних тенденцій, спрямованих на порушення авторського права;

- правова невизначеність багатьох ключових понять (наприклад, відсутнє законодавче визначення поняття твору та понять, що стосуються глобальної мережі Інтернет);

- відсутність контролю щодо збору, розподілу та виплати авторської винагороди з боку державних органів, своєчасних змін до законодавства призвели до негативних наслідків стосовно збору, розподілу та виплати авторської винагороди;

- відсутність дієвих механізмів захисту авторського права, зокрема належного рівня відповідальності;

- суперечливість законодавчих актів в сфері авторського права та ін. [3, с. 75].

Не останню роль у неналежному рівні захисту прав авторів відіграють проблеми в судовій і виконавчій владі і недовіра до них громадян. І для цього є цілком серйозні підстави:

- по-перше, більшість судових справ зводяться нанівець через складність у виявленні порушників, зібранні доказів порушення авторських прав, особливо це стосується особистих немайнових прав автора;

- по-друге, допускаються помилки при розгляді судових справ через неправильне застосування законодавства щодо авторського права;

- по-третє, необізнаність суддів, відсутність у них спеціальних знань з права інтелектуальної власності [3, с. 76].

На підставі викладеного, можна зробити висновок, що інститут авторського права не може позитивно функціонувати без належного правового регулювання та відповідальності за порушення цих прав. Від того, як буде захищене цивільно-правовими, адміністративними і кримінально-правовими засобами авторське право в Україні, певною мірою можна говорити про дотримання в нашій державі конституційних прав громадян у сфері інтелектуальної власності та їх правовий захист, а також виконання

міжнародних зобов'язань України перед світовою спільнотою[4, с. 258]. Потрібно проводити подальшу трансформацію вітчизняного законодавства у сфері інтелектуальної власності з урахуванням кращого світового досвіду, його гармонізацію з міжнародними нормами та стандартами; удосконалити національну систему охорони та захисту прав інтелектуальної власності з урахуванням міжнародного досвіду; забезпечити фінансову стабільність установ, які займаються інноваційною діяльністю, при цьому враховувати потреби українського населення.

Література:

1. Кравченко О. Захист авторського права і суміжних прав / О. Кравченко // Вісник прокуратури. – 2002. – № 6. – С. 62–67.
2. Вахонєва Т. М. Особливості правової охорони та захисту авторських та суміжних прав в Україні / Т. М. Вахонєва, А. С. Гаркава // Порівняльно-аналітичне право. – 2013. – № 3–2. – С. 112–117.
3. Рудник Т. В. Деякі проблеми питання захисту авторського права в Україні / Т. В. Рудник // Юридичний вісник. – 2009. – № 1. – С. 74–77.
4. Боброва, А.С. Довгерт та ін.; За ред. О.В Дзери, Н.С. Кузнецової. - 2-е вид., допов. і перероб. - К.: Юрінком Інтер, 2005. - Кн.2. - 640 с.

УДК 342

7.Юридичні науки

ПРАВО НА ДОСТУП ДО ІНТЕРНЕТУ, ЯК ОДНЕ З ОСНОВНИХ ПРАВ СУЧАСНОЇ ЛЮДИНИ

Козирчук І. В.

курсант 1 курсу, 2 групи,

Інституту підготовки юридичних кадрів для Служби безпеки України

Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

Наук. керівник: к. ю. н., доц., Хаустова М.Г..

Нині для України, формування й удосконалення інформаційного суспільства є одним із найважливіших національних завдань. Інформаційно-комунікаційні технології стали невід'ємною частиною кожної сфери людської

діяльності. Значимість інформаційного суспільства, і зокрема інтернету, в питаннях реалізації прав людини настільки висока, що багато науковців розглядають сам доступ до інтернету як невід'ємне право людини в сучасному світі, не дарма в 2011 році Організація Об'єднаних Націй (ООН), внесла *право на доступ до Інтернету* до списку невід'ємних прав особистості. Історично першим призначенням інтернету було його використання для двох основних завдань: 1) передачі інформації (інформаційний аспект), 2) здійснення обчислювальних задач (функціональний аспект). Інформаційний аспект використання Мережі, по суті, зводиться до його комунікаційної функції, завдяки якій нині інтернет став центральним елементом інфраструктури інформаційного суспільства та надзвичайно важливим засобом комунікації, що дозволяє людям безмежно та вільно користуватися своїм правом на свободу вираження думок або правом на пошук, отримання і передачу будь-якого роду інформації та ідей, що гарантовано ст.19 Загальної декларації прав людини та ст.10 Міжнародного пакту про громадянські та політичні прав. Бернес-Лі, винахідник мережі, стверджує: «Мережа– це більше соціальне, ніж технічне явище. Задумав я її для досягнення соціального результату– допомоги людям працювати разом,– а не як технічну іграшку. Найзагальніша мета Мережі– підтримка і поліпшення нашого існування у світі...» [1, С. 86]

У результаті постійного вдосконалення інтернету відбулося поглиблення диференціації розвитку інформаційних потенціалів різних країн світу. Глобалізація міжнародних зв'язків, яка здійснюється на основі інтенсивного розповсюдження інформаційних технологій, значно розширила коло акторів, проте не тільки не вирішила, а, скоріше, навіть посилила проблему нерівномірності їх соціально-економічного розвитку, що спричинило виникнення такого явища, як цифровий розрив. Під цифровим розривом розуміється дисонанс інформаційних можливостей між різними країнами. Ілюстрацією цього розриву є той факт, що перша усвіті мережа зв'язку четвертого покоління (4G) була запущена в Китаї ще в 2007 р., тоді як у нашій державі комплекс відповідних заходів запланований на кінець 2017– початок

2018 р. Причиною такого цифрового розриву між країнами є декілька факторів, включаючи: податки, політику у сфері інформаційних технологій, питання експлуатації Мережі і характерні особливості регіонів. Це робить інтернет для одних користувачів занадто дорогим, а для інших взагалі недоступним. У деяких країнах просто не вистачає необхідної інфраструктури для підтримки розвитку інтернету. Позитивним моментом функціонування українського сегменту інтернету є те, що, незважаючи на економічну кризу і девальвацію гривні, середня вартість інтернет-доступу в нашій державі залишається мінімум у 8 разів дешевшою ніж у країнах ЄС.

Із проблемою цифрового розриву тісно пов'язане явище цифрової нерівності, під якою розуміється дисонанс інформаційних можливостей між різними групами громадян усередині країни. Цифрова нерівність являє собою новий аспект соціально-економічної нерівності, тобто розшарування суспільства, що головним чином стосується населення. У теорії права виділяють концепцію цифрової нерівності як внутрішньодержавний фактор інформаційно-правових відносин. Відповідно до ст. 21 Конституції України «Усі люди є вільні і рівні у своїй гідності та правах».[2] Однак повноцінного законодавчого вирішення питання цифрової нерівності нині в Україні немає. Надзвичайно важливими є правові гарантії соціальної рівності в умовах інформаційного суспільства. Принцип «цифрової рівності» має отримати своє законодавче втілення та пронизувати собою все законодавство.[3, С.122]

Проблема цифрової нерівності має декілька вимірів. Усім громадянам має бути забезпечено загальний, повсюдний, рівноправний доступ до інтернету та послуг інформаційно-комунікаційних технологій, що становить одне із головних завдань у побудові інформаційного суспільства. За даними Центру інноваційних технологій інституту Брукінгса, станом на листопад 2016 р. приблизно лише 44 % населення України мають постійний доступ до швидкісного інтернету. Хаїрактерно, що найменш розвинутий український інтернет є в сільській місцевості. Гіпотетично наша держава на технологічному рівні може вирішити проблему цифрової нерівності, запровадивши повсюдну

4G-мережу. Рівність з точки зору доступу до Мережі виводить нас на інший вимір явища цифрової нерівності доступу до знань та інформації. Ще одним важливим аспектом цієї проблеми є асиметрія компетенції населення. Ідеться про те, що рівень знань у ІТ-сфері між різними верствами населення та віковими групами є різним. Якщо говорити про старше покоління, то нині лише третина людей віком старше 45 років користується інтернетом, коли у віковій категорії від 30 до 44 років – 75 % [4]. Саме тому в Україні кожній людині потрібно забезпечити можливість оволодіти необхідними навиками і знаннями для розуміння, активної участі і користування повною мірою всіма перевагами інформаційного суспільства. Для забезпечення освіченості у сфері ІТ варто запровадити соціальні проекти з безкоштовного навчання пенсіонерів та інших незахищених верств населення. До прикладу, у жовтні 2013 р. в ХДНБ ім. В.Г.Короенка було відкрито Центр вільного доступу до інтернету. Кожен відвідувач бібліотеки має змогу безкоштовно отримувати інформацію зі світової Мережі для наукових цілей і освіти. Для тих, хто взагалі немає ніяких навичок допомагають спеціально навчанні консультанти[5,С.82].

Таким чином, в умовах розбудови інформаційного суспільства для подолання проблем цифрового розриву та цифрової нерівності держава має визначати загальний шлях розвитку інтернету та ІТ-індустрії. Необхідно здійснювати матеріальне та законодавче забезпечення комп'ютерної грамотності незахищених верств населення, координувати умови розвитку бізнесу, подальших інновацій у Мережі, захист прав та інтересів інтернет-користувачів. Усі ці аспекти в теорії права пов'язуються в першу чергу з необхідністю законодавчого закріплення права на доступ до інтернету. Цінності, які формувалися протягом тривалого часу на попередніх етапах розвитку людства, завдяки інформаційному суспільству набувають нового трактування[6,С.49]. Зміщуються акценти в правах, де особливу роль починають відігравати права людей на інформаційні технології, зокрема, на доступ до інтернету. Правова система України знаходиться на транзитивному шляху побудови інформаційного суспільства, а тому інтенсифікація

інформаційних процесів у нашій країні має бути осмислена та перекладена на мову права. Підсумовуючи вище написане, на нашу думку, право на доступ до інтернету має бути законодавчо закріплено, а його реалізація повинна забезпечуватися активними діями держави.

Література:

1. Бернерс-Лі Т. Заснування павутини: З чого починалася і до чого прийде Всесвітня Мережа / Т.Бернерс-Лі, М. Фічетті; пер. з англ. А.іщенко.– К.: Вид. дім «Києво-Могил. акад.», 2007.– 207 с.

2. Конституція України [Електронний ресурс]: Закон України від 28.06.1996 р. No 254к/96-ВР.– Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%ba/96-%D0%b2%D1%80>.

3.Право на доступ к информации. Доступ к открытой информации / отв. ред. Ю.Богдановская.– М.: Юстицинформ, 2009.– 344 с

4.Українці все більше користуються інтернетом на мобільних платформах– експерт [Електронний ресурс] // Укрінформ.– 2015.2 квіт.– Режим доступу: http://www.ukrinform.ua/ukr/news/ukraiintsi_voliyut_ihoditi_v_internet_iz_smartfoniv___ekspert_2039188

5. Мукомела І.В. Право на доступ до Інтернету: проблеми визначення та забезпечення// Вісник Національної академії правових наук України.- № 4 (87).- 2016.- С. 77-85.

6. Хаустова М.Г. Міжнародні стандарти в контексті євроінтеграційних процесів в Україні// Вісник Національної академії правових наук України.- № 2 (89).- 2017.–С. 41-53.

УДК 342

7. Юридичні науки

ОСОБЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ ШЛЮБНОГО ДОГОВОРУ

Назарко Ю.В.,

студентка юридичного факультету

Національна академія внутрішніх справ

м. Київ, Україна

Поняття «шлюбний договір» у світі існує дуже давно. В нашій країні інститут шлюбного договору з'явився у 1992 р. із внесенням доповнень до Кодексу про шлюб та сім'ю (ст. 271). На сьогодні поняття, зміст, правила укладання шлюбного договору визначені главою 10 Сімейного кодексу України, який набув чинності 1 січня 2004 р. Але наразі великого поширення в Україні такі договори не отримали.

Шлюбний договір – це, передусім, договір про вирішення спірних питань життя сім'ї, укладений між особами, які вступають у шлюб, або подружжям [3, с. 205]. У Сімейному кодексі України є положення про те, що шлюбний договір може бути укладено не тільки до одруження, як встановлювалось Кодексом про шлюб та сім'ю, а й під час шлюбу. Сімейний кодекс передбачає, що шлюбним договором регулюються майнові відносини між подружжям, визначаються їхні майнові права та обов'язки, а також майнові права та обов'язки подружжя як батьків. Згідно з ч. 3 ст. 93 СК України шлюбний договір не може регулювати особисті відносини подружжя, а також особисті відносини між ними та дітьми. Отже, цей договір посвідчує саме майнові відносини подружжя.

Говорячи про особливості шлюбного договору, то найважливішим є те, що ним майнові права й обов'язки подружжя може бути визначено інакше, ніж це передбачено загальними правилами сімейного законодавства. Наприклад, може бути встановлено, що певне майно, яке належало одному з подружжя до шлюбу, стане їхньою спільною сумісною власністю або навпаки. Також у шлюбному договорі сторони можуть передбачити використання належного їм обом або одному з них майна для забезпечення потреб їхніх дітей, а також інших осіб.

Безперечно, у шлюбному договорі можна визначити можливий порядок поділу майна, зокрема, після розірвання шлюбу. У цьому разі у випадку розлучення можна уникнути тривалих судових процесів поділу майна, маючи більше шансів зберегти добрі відносини після розлучення.

Варто розуміти, що укладення шлюбного договору – не обов'язок, а взаємне волевиявлення осіб вирішити питання життя сім'ї на власний розсуд.

Тому ті умови шлюбного договору, які всупереч волі будь-кого з подружжя погіршують його становище порівняно із законодавством України (мають дискримінаційний характер, позбавляють права на частку в нажитому майні тощо), не можуть бути визнані дійсними, так само як і шлюбний договір, укладений без додержання порядку, встановленого законодавством України [3, с. 205]. Стаття 94 СК України передбачає, що шлюбний договір укладається у письмовій формі і нотаріально посвідчується. Перед укладанням цього договору нотаріус, до якого звернулася пара, зобов'язаний роз'яснити сторонам основні положення шлюбного договору, права та обов'язки сторін. Посвідчити шлюбний договір вправі як державний, так і приватний нотаріус. Якщо шлюбний договір укладено до реєстрації шлюбу, він набирає чинності у день реєстрації шлюбу. Якщо шлюбний договір укладено подружжям, він набирає чинності у день його нотаріального посвідчення, про що має бути зазначено у тексті договору. У шлюбному договорі може бути встановлено загальний строк його дії, строки тривалості окремих прав та обов'язків. Може бути встановлена чинність договору або окремих його умов і після припинення шлюбу.

Також встановлена можливість внесення змін до шлюбного договору. Причому одностороння зміна умов шлюбного договору не допускається. Шлюбний договір може бути змінено подружжям. Договір про зміну шлюбного договору також нотаріально посвідчується. Водночас, на вимогу одного з подружжя шлюбний договір за рішенням суду може бути змінений, якщо цього вимагають його інтереси, інтереси дітей, а також непрацездатних повнолітніх дочки, сина, що мають істотне значення. Також відповідно до ст. 102 СК України на вимогу одного з подружжя шлюбний договір може бути розірваний за рішенням суду з підстав, що мають істотне значення, зокрема, в разі неможливості його виконання. На вимогу будь-кого з подружжя або іншої особи, права та інтереси якої цим договором порушені, шлюбний договір може бути визнаний недійсним за рішенням суду з підстав, встановлених ЦК України. Подружжя має право відмовитися від шлюбного договору. У такому

разі права та обов'язки, встановлені шлюбним договором, припиняються в день подання до нотаріуса заяви про відмову від нього.

Отже, шлюбний договір надає можливість розширення самостійного регулювання сімейних відносин самими учасниками, що дає можливість більш швидко вирішувати майнові спори подружжя без участі суду. Можна підсумувати, що цей інститут сімейного права є маловживаним в Україні, але він є ефективним механізмом для більш швидкого вирішення майнових спорів подружжя.

Література:

1. Сімейного законодавства про шлюб та сім'ю в 1967-70-х рр. Кодекс про шлюб та сім'ю України 1969 р.
2. Сімейний кодекс України. Закон від 10.01.2002 № 2947-III.
3. Сімейне право України : Підручник/ Ю. С. Червоний, О. В. Калітенко, Г. С. Волосатий, В. І. Труба; За ред. Ю. С. Червоного. -К.: Істина, 2004. -399 с.

УДК 342

7. Юридичні науки

МЕДІАЦІЯ ТА ЇЇ ЗАКОНОДАВЧЕ ЗАКРІПЛЕННЯ В УКРАЇНІ

Назарко Ю.В.,

студентка юридичного факультету

Національна академія внутрішніх справ

м. Київ, Україна

На сьогоднішній час у всьому світі медіація є однією з найпопулярніших форм урегулювання конфліктів. Медіацію можна назвати приватним та конфіденційним використанням посередників для виходу з конфліктної ситуації. Саме медіація дає можливість уникнути втрати часу в судових розглядах, розвантажити суди та позбавитися непередбачуваних матеріальних витрат [1, с.16].

Говорячи про Україну, то ця актуальна сфера альтернативних методів врегулювання спорів наразі мало розвинена. Хоча ми крокуємо назустріч

впровадженню медіації в Україні, так зазначено в Плані дій щодо імплементації кращих практик якісного та ефективного регулювання, відображених Групою Світового банку в методології рейтингу «Ведення бізнесу», затвердженого Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 16.12.2015 р. №1406-р.

Довгий час питання необхідності впровадження Закону «Про медіацію» було дискусійним серед науковців. Це цілком пов'язано з тим, що медіація є таким способом вирішення спорів, для застосування якого у приватній сфері не потрібно обов'язкового існування певної законодавчої бази. Це процес добровільний для сторін та гнучкий. Як правило, він здійснюється на договірних засадах та може цілком «вписатися» у площину наявного регулювання цивільних та господарських правовідносин. Тому допоки цей механізм застосовується у спосіб, що не передбачає залучення державних інституцій в його реалізацію, обов'язковість законодавчого регулювання може мати різні підходи [1, с.16].

Хоча спираючись на досвід ЄС ми бачимо, що існування законодавчого регулювання основ медіації надає цій процедурі в очах потенційних користувачів статусу визнання державою та вагомості завдяки наявності відповідного законодавчого регулювання, а значить і достатньої довіри. Але зважаючи на гнучкість та багатогранність цього механізму, його надмірне регулювання може стати згубним, адже створюватиме бар'єри там, де повинні бути можливості.

Наразі в Україні триває вже не перша спроба законодавчо врегулювати цей механізм та надати йому певних інституційних рис, а саме: загально-визначеної термінології, закріплення основних принципів проведення медіації, мінімальних стандартів навчання медіаторів, наявність реєстрів медіаторів тощо.

Варто зазначити, що починаючи з 2015 р. і дотепер у Верховній Раді України було зареєстровано кілька проектів Закону «Про медіацію», проте на сьогодні законодавча процедура ще триває. Наразі у парламенті представлені два законопроекти (№3665 та №3665-1), враховуючи висновки Головного

науково-експертного управління, обидва мають низку недоліків. Однак законопроект №3665 було прийнято у першому читанні й наразі триває робота з його доопрацювання та підготовки до другого читання.

Цікавим є те, що згідно з положеннями ст. 3 законопроекту №3665, «медіація може застосовуватися в будь-яких конфліктах (спорах), у тому числі цивільних, сімейних, трудових, господарських, адміністративних, а також у кримінальних провадженнях та справах щодо адміністративних правопорушень». Тобто запропонована редакція не буде обмежувати застосування медіації лише приватними сферами правовідносин.

Можна зробити висновок, що запровадження цього інституту ще викличе чимало обговорень та інших дискусійних питань. Проте Україна наразі стоїть лише на початку шляху запровадження цього інституту. Цікаво те, що на Заході медіація (в сучасному розумінні) має 40-річний досвід застосування, тому просте запозичення західного досвіду та уникнення обговорення таких питань мало б згубний вплив на його впровадження в Україні.

Сподіваюсь, що українській спільноті вистачить мудрості вправно використати досвід західних країн на шляху до запровадження такого ефективного методу врегулювання спорів.

Література:

1. Прибутько П.С. Конфліктологія: Навч. посіб. для студентів вищих навчальних закладів. — К.: КНТ, 2010. — 131 с.
2. План дій щодо імплементації кращих практик якісного та ефективного регулювання, відображених Групою Світового банку в методології рейтингу «Ведення бізнесу», затвердженого Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 16.12.2015 р. №1406-р.
3. Проект Закону України «Про медіацію» № 3665 від 17.12.2015.
4. Проект Закону України «Про медіацію» № 3665 -1 від 29.12.2015.

ПІДХОДИ ДО РОЗВ'ЯЗАННЯ КОЛІЗІЙ У МІЖНАРОДНОМУ
ПРИВАТНОМУ ПРАВІ

Назарко Ю.В.,

студентка юридичного факультету

Національна академія внутрішніх справ

м. Київ, Україна

Юридичні колізії часто виникають, ми можемо охарактеризувати їх, як обумовлений системою об'єктивних та суб'єктивних причин різновид протиріч у сфері права, сутність якого виявляється у наявності розбіжностей між приписами нормативно-правових актів чи нормативних та інтерпретаційних актів, що спрямовані на регулювання однотипних суспільних відносин чи роз'яснення правових норм [1, с. 168] .

Приватноправові відносини з іноземним елементом регулюють двома способами: відсиланням до відповідного законодавства країни, за яким потрібно розв'язувати спір (колізійний спосіб) та шляхом ратифікації країною відповідних міжнародно-правових договорів (конвенцій) з певних питань приватного права, уніфікації його матеріальних норм (матеріально-правовий спосіб) [1, с. 168] .

Існують способи вирішення колізій, котрі вважаються найбільш вживаними - внутрішній (за допомогою норм національного колізійного права) і уніфікований (за допомогою застосування міжнародних колізійних норм). Сутність колізійного методу: "...відшукати... зв'язок між правовідносинами з іноземним елементом та національною правовою системою... і таким опосередкованим способом, використовуючи... матеріальне право, врегулювати міжнародне приватне ставлення".

Становлення матеріально-правового методу в МПРП пов'язане з процесами міжнародно-правової уніфікації. Цей метод реалізується шляхом застосування уніфікованих матеріально-правових правил поведінки, які

створюються державами і згодом імплементуються у національне право [1, с. 168].

Варто зазначити, що матеріальний метод має переваги перед колізійним. Основні переваги матеріального методу - визначеність (компетентне право відомо заздалегідь) правового регулювання, застосування в першу чергу уніфікованих міжнародних норм. Зазвичай колізійний метод позиціонується як субсидіарний - він застосовується при відсутності прямих матеріально-правових приписів.

Звернемось для прикладу до Закону України “Про міжнародне приватне право”, а саме п. 1 ст. 48: „Права та обов’язки за зобов’язаннями, що виникають внаслідок завдання шкоди (обсяг), визначаються за правом країни, в якій мала місце дія або інша обставина, що стала підставою для вимоги про відшкодування шкоди (прив’язка)”. Наразі видно, що в обсязі визначаються відносини, пов’язані із зобов’язаннями, що виникли внаслідок заподіяння шкоди. В прив’язці визначається, правом якої країни будуть врегульовані ці правовідносини, тобто “за правом країни, в якій мала місце дія або інша обставина, що стала підставою для вимоги про відшкодування шкоди”. Отже, ця стаття не встановлює прав та обов’язків учасників вказаних відносин, а відсилає до права держави, в якій мала місце дія. Більшість таких норм та вдосконалене законодавство допомогло б вирішити проблеми колізій.

Для того, щоб запобігти колізіям в Україні є такі методи [2, с. 14]:

1) Вдосконалення юридичної техніки, підвищення якості нормативно-правових актів.

2) Нова систематизація та кодифікація законодавства. В наш час поява нових галузей права призводить до нагромадження великої кількості законів, які потрібно систематизувати. Також доцільніше було б розміщувати загальні та спеціальні норми в одному нормативно-правовому акті.

3) Регулювання правової політики країни, визначення її принципів розвитку, міжнародних орієнтирів. Для попередження колізій між нормами

національного законодавства та міжнародними договорами, потрібно правову систему країни привести у відповідність з міжнародними стандартами.

Отже, можна підсумувати, що існування колізій у правовій сфері наявне в законодавстві будь-якої держави. Однак саме їх кількість та наявність обґрунтованих шляхів подолання колізій і свідчить про рівень ефективності національного законодавства.

Література:

1. Теорія держави і права. Академічний курс [Текст] : підручник / О. В. Зайчук [та ін.] ; ред. О. В. Зайчук, Н. М. Оніщенко. - К. : Юрінком Інтер, 2008. - 688 с.
2. Погребняк С.П. Колізії у законодавстві України та шляхи їх переборення: Автореф. дис... канд. юрид. наук: 12.00.01 / Національна юридична академія України ім. Ярослава Мудрого. - Х., 2001. - 18 с.
3. Закон України «Про міжнародне приватне право» від 23.06.2005 № 2709-IV.

УДК 342

7. Юридичні науки

ПЕРЕВАГИ І НЕДОЛІКИ ПОДАТКУ НА ДОДАНУ ВАРТІСТЬ

Овсієнко В.В.

Вінницький торговельно-економічний інститут КНТЕУ

м. Вінниця, Україна

Наук. керівник: Нікітішин А.О., к.е.н., доцент.

Податок на додану вартість останнім часом привертає до себе значну увагу, тому що він став предметом широких дискусій щодо доцільності його застосування та наслідків справляння для економічного розвитку і бюджету країни.

З цього приводу існують неоднозначні думки та прямо протилежні позиції. Одні автори пропонують його скасувати як податок, що стримує розвиток споживчого ринку, створює фіскальну нестабільність, стимулює

корумпованість контролюючих органів, інші - його збереження і вдосконалення як одного із стабільного і достатньо простого джерела доходів бюджету, з високою фіскальною ефективністю і нейтрального до собівартості товарів чи послуг.

Простота, економічні і організаційно-технічні характеристики забезпечили податку на додану вартість переваги перед іншими типами оподаткування обороту або універсальними акцизами. Податок на додану вартість характеризується рядом суттєвих переваг. Зупинимося на деяких з них більш детально. Не дивлячись на те, що він представляє собою, по суті, різновид акцизу, це все ж таки універсальний фінансовий інструмент [1, с. 224-230].

За допомогою ПДВ з'являється можливість регулювання фонду заробітної плати і ціни. Він дає можливість ліквідувати лишні ланки господарського управління. Крім того, податок дозволяє відносно точно визначити реальну вартість кожного товару і на основі цього увійти в основу формування економічних пропорцій.

Застосування ПДВ в країнах з розвинутою ринковою економікою не тільки в фіскальному, але й в регулюючому аспекті, дозволяє використовувати даний важіль як засіб стримування кризи надвиробництва і прискореного витіснення з ринку слабких виробників.

ПДВ має внутрішній "вбудований" механізм взаємної зв'язки платниками податкових зобов'язань. Він не знає дискримінації платників в залежності від їх ролі і місця в господарському процесі, ПДВ нейтральний по відношенню до переміщення товарів і послуг, розміщення ресурсів.

ПДВ через посилений вплив на рівень цін може бути використаний в антиінфляційних процесах, оскільки ПДВ дає можливість автоматично отримувати кон'юнктурний прибуток, породжений інфляцією, і цим самим стримувати неоправдане збільшення цін. До найбільш цінних економічних переваг податку на додану вартість належить його здатність не спотворювати

поведінку платників як учасників господарсько-комерційного процесу, не міняти економічних рішень під впливом ПДВ [2, с. 74-76].

Проте, необхідно також враховувати те, що використання податку на додану вартість характеризується не лише його позитивними сторонами. Цілий ряд спірних, або негативних моментів роблять дуже актуальними дискусії щодо необхідності справляння даного податку. Розглянемо деякі з цих моментів.

Являючись, в принципі, податком на кінцеве споживання, який лягає на населення і бюджетну сферу, ПДВ при досить високій ставці і високих темпах інфляції перетворюється в один із факторів, що стримують розвиток виробництва. Відбувається це внаслідок зростання цін і стримування на основі цього можливостей оплати покупцем товарів (робіт, послуг). Звісно, ці кошти повернуться до покупця (або з бюджету, або в той момент, коли він сам реалізує продукцію), але при умові, що ланцюг актів реалізації не перерветься або настане з певним кроком "запізнення", коли частково ці кошти будуть знецінені інфляцією. Крім цього, застосування ставок ПДВ на рівні 20-28% стимулює як інфляційні процеси в цілому, так і негативно впливає на високотехнологічні і наукоємні виробництва. Тому, хоча й застосовувана ставка робить податок на додану вартість одним із головних джерел наповнення бюджету, але видимість його бездефіцитності дуже оманлива. Саме в зв'язку з цим оптимальну ставку ПДВ економісти частіше за все пов'язують з рівнем 15-20% [4].

Зайнявши домінуючі позиції в світовій податковій системі, ПДВ зберігає й деякі негативні риси, пов'язані з можливістю ухилення від його сплати. Тому в системі ПДВ виключне значення має досконалий і вичерпний бухгалтерський облік, реєстрація всіх операцій.

Світовий досвід також показує, що важливою проблемою введення податку на додану вартість є підготовка громадської думки, пояснювальна робота з платниками і професійна підготовка персоналу податкових органів.

ПДВ є масовим регресивним податком на товари і послуги широкого споживання. Справді, якби весь дохід, отриманий платником протягом життя,

використовувався виключно на споживання, ПДВ можна було б вважати пропорційним податком, рівномірним у часі. Але ж більша частина доходів накопичується і капіталізується. Ця обставина не тільки доводить давню істину про надзвичайну тяжкість непрямих податків для бідних, так як саме вони являються чистими споживачами, але й робить ПДВ, що сплачується в молодості, більш регресивним, ніж в старості [3, 658-663].

Отже, як видно, в ПДВ співіснують суперечливі риси, які гармонійно поєднуються в єдине ціле. Так, ПДВ, виконуючи чисто фіскальні функції, одночасно здійснює економічний вплив на важливі макроекономічні показники: виступає як дефлятор, скорочує обсяг споживання, потенційно створює можливість зниження рентабельності майбутніх інвестицій. Одночасно ріст податкових поступлень зменшує бюджетний дефіцит, скорочує потребу в державних позиках, сприяє зниженню рівня відсотку і тим самим стимулює інвестування.

Література:

1. Войків О.В. Механізм впливу ПДВ на фінансово-господарську діяльність суб'єктів / О.В. Войтків, І.Б. Хома // Науковий вісник НЛТУ України. - 2016. – 335 с.
  2. Сотніченко О. А. Диференціація ставок справляння ПДВ у контексті регулювання товарообороту України //Економічний часопис XXI.- №7-8(2)2013. – 568 с.
  3. Ткаченко Н.М. Бухгалтерський фінансовий облік, оподаткування і звітність [Текст]: підручник. – К: Алерта, 2015. – 1080 с.
  4. Податковий кодекс України від 02.01.2017р. №2755 – VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua>.
-

ОСОБЛИВОСТІ КВАЛІФІКАЦІЇ КОНТРАБАНДИ

*Черніков Б.Ю.,**Студент**Інституту прокуратури і кримінальної юстиції**Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого**м. Харків, Україна*

Важливість закріплення відповідальності за контрабанду обумовлена масштабністю та транснаціональним характером контрабандної діяльності, джерела якої виникають і поширюються у багатьох країнах світу, у тому числі і в Україні. У більшості країн світу контрабанду визнано одним із найнебезпечніших злочинів, який, очевидно, буде існувати до тих пір, поки є державні кордони. Контрабанда має дуже складну багатогранну природу, а тому потребує глибокого кримінологічного та кримінально-правового дослідження.

За чинним КК України під контрабандою розуміється переміщення через митний кордон України поза митним контролем або з приховуванням від митного контролю культурних цінностей, отруйних, сильнодіючих, вибухових речовин, радіоактивних матеріалів, зброї та боєприпасів (крім гладкоствольної мисливської зброї та бойових припасів до неї), а також спеціальних технічних засобів негласного отримання інформації[1].

Родовим об'єктом контрабанди (ст. 201 КК України) є охоронювані кримінальним законом суспільні відносини щодо забезпечення господарської діяльності України. Під безпосереднім об'єктом контрабанди розуміють суспільні відносини, що забезпечують установлений законодавством порядок переміщення зазначених у ст. 201 КК предметів через митний кордон України.

Окремі науковці зазначають, що факультативним безпосереднім об'єктом контрабанди, залежно від предмета, переміщуваного через митний кордон України, можуть бути суспільні відносини, які охороняються кримінальним

правом стосовно забезпечення прав громадян на культурну спадщину, громадської безпеки, життя та здоров'я населення тощо.

Все частіше висловлюється думка з приводу того, що предмети, зазначені у ст. 201 КК України, не можуть утворювати об'єкт контрабанди як господарського злочину, тому що їх сутність, в першу чергу, перебуває не у сфері господарських відносин. А сам факт їх переміщення через кордон вже є суспільне небезпечним. Основна характеристика цих предметів така: всі суспільні відносини, які складаються навколо них, спрямовано на ураження живої цілі, знищення чи пошкодження навколишнього середовища[2].

Зокрема, Процюк О.В пропонує помістити статтю, що передбачає відповідальність за контрабанду отруйних, сильнодіючих, вибухових речовин, радіоактивних матеріалів, зброї та боєприпасів (крім гладкоствольної мисливської зброї та бойових припасів до неї), у розділ IX Особливої частини КК України, в якому передбачено відповідальність за злочини проти громадської безпеки. Щодо спеціальних технічних засобів негласного отримання інформації вченими пропонується будь-які незаконні дії з такими засобами слід розглядати в межах відповідальності за злочини проти авторитету органів державної влади, органів місцевого самоврядування та об'єднань громадян (розділ XV Особливої частини КК України).

Об'єктивна сторона контрабанди виражається в незаконному переміщенні будь-якого із зазначених у ст. 201 КК предметів через митний кордон України поза митним контролем або з приховуванням від митного контролю. Митний кордон України збігається з державним кордоном України, крім меж штучних островів, установок і споруд, створених у виключній (морській) економічній зоні України, на які поширюється виключна юрисдикція України. Межі території зазначених островів, установок і споруд становлять митний кордон України[3].

Під переміщенням слід розуміти переміщення відповідних предметів на митну територію України або з цієї території чи по такій території транзитом.

Під незаконним переміщенням предметів поза митним контролем потрібно розуміти їх переміщення через митний кордон України поза місцем розташування митного органу (тобто поза зонами митного контролю), або поза часом здійснення митного оформлення, або з використанням незаконного звільнення від митного контролю внаслідок зловживання посадовими особами митного органу своїм службовим становищем.

Незаконне переміщення предметів із приховуванням від митного контролю – це їх переміщення через митний кордон України з використанням спеціально виготовлених сховищ (тайників) та інших засобів чи способів, що утруднюють їх виявлення, або шляхом надання одним товарам вигляду інших, або з поданням митному органу як підстави для переміщення товарів підроблених документів чи одержаних незаконним шляхом або таких, що містять неправдиві дані.

Контрабанда вважається закінченим злочином з моменту фактичного незаконного переміщення товарів та зазначених у диспозиції ч.1 ст.201 КК предметів через митний кордон України [4].

Контрабанда вчиняється з прямим умислом, адже особа усвідомлює, що порушує законодавство, незаконно переміщуючи предмети через митний кордон, усвідомлює, що переміщує їх способом, вказаним в кримінально-правові нормі, тобто вчиняє контрабанду та свідомо бажає цього. Суб'єкт злочину – особа, яка досягла 16-річного віку.

Частина 2 ст. 201 КК передбачає відповідальність за контрабанду, вчинену за попередньою змовою осіб або особою, раніше судимою за контрабанду.

Щодо першої кваліфікуючої ознаки контрабанди у ч. 2 ст. 201 КК України п. 9 ППВСУ від 03.06.2005 р. № 8 «Про судову практику у справах про контрабанду та порушення митних правил» зазначає наступне: «Контрабанда вважається вчиненою за попередньою змовою групою осіб (ч. 2 ст. 201 КК) тоді, коли в її здійсненні брали участь декілька осіб (дві і більше), які заздалегідь, тобто до початку злочину, домовилися про спільне її вчинення.

Кожна з таких осіб, незалежно від того, яку роль вона виконувала, несе відповідальність за ч. 2 ст. 201 КК як співвиконавець. У разі, коли особа вчинила контрабанду у співучасті з організатором, підбурювачем, пособником, зазначена кваліфікуюча ознака відсутня»[4].

Щодо другої кваліфікуючої ознаки контрабанди, то згідно з п. 10 ППВСУ від 03.06.2005 р. № 8 раніше судимою за злочин, склад якого передбачений ст. 201 КК України, слід вважати особу, яка вже засуджувалася за ч. 1 чи ч. 2 цієї статті, за умови, що вирок за попередній злочин набрав законної сили до вчинення повторного та що судимість за попередній злочин не погашена і не знята.

На думку деяких вчених, більш правильним та обрунтованим буде вказівка у кримінальному законі на конструкцію «повторно» замість «особою, раніше судимою за злочин, передбачений цією статтею»[5, с.84-85]. Такий підхід дозволить усунути існуючу прірву між тими, хто може постійно чи дуже часто вдаватися до контрабандних перевезень, не будучи при цьому попередньо засудженими за контрабанду, та тими, кого вже раніше засудили за злочин, передбачений цією статтею.

Отже, враховуючи особливості предметів, передбачених у ст. 201 КК, слушною видається думка про те, що вони не можуть утворювати об'єкт контрабанди як господарського злочину, тому що їх сутність, першу чергу, перебуває не у сфері господарських відносин. Також, правильним та обрунтованим буде вказівка у кримінальному законі на конструкцію «повторно» замість «особою, раніше судимою за злочин, передбачений цією статтею», що стане суттєвим превентивним (попереджувальним) заходом щодо осіб, які прагнуть займатися або вже займаються професійною злочинною діяльністю щодо незаконного переміщення відповідних предметів через митний кордон України, не маючи при цьому попередньої судимості за злочин, передбачений ст. 201 КК України.

Література:

1. Кримінальний кодекс України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2341-14>
2. Процюк О. В. Кримінальна відповідальність за контрабанду: автореф. дис. на здобуття наук, ступеня канд. юрид. наук : спец. 12.00.08 «Кримінальне право та криминологія; кримінально-виконавче право» / О. В. Процюк. - К., 2006. - С. 11.
3. Митний кодекс України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/4495-17>
4. Про судову практику у справах про контрабанду та порушення митних правил : постанова Пленуму Верховного суду України від 03 червня 2005 року № 8
5. Кузнецов В. В. Кримінальне право України : посіб. для підготов. до іспитів / В. В. Кузнецов, А. В. Савченко ; за заг. ред. д ю. н., О. М. Джужи. - 4-е вид, доповн. та перероб. - К. : Вид ПАЛИВОДА А В., 2009. - С. 84-85.

УДК 343

7. Юридичні науки

ОЦІНОЧНІ ПОНЯТТЯ ЗЛОЧИНУ ХУЛІГАНСТВО

Черніков Д. Ю.,

Студент

Інституту прокуратури і кримінальної юстиції

Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

м. Харків, Україна

В даний час проблема законодавчого використання оціночних ознак є однією із найбільш гострих і дискусійних в науці кримінального права. Звернення до неї є практично в кожному значному теоретичному дослідженні, а на сторінках юридичних періодичних видань активно обговорюються такі її аспекти, як розумність, доцільність і масштаб застосування оціночних ознак при конструюванні кримінально-правових норм. Стаття 296 КК, яка передбачає відповідальність за хуліганство, містить досить значну кількість оціночних

понять зокрема лише ч.1 ст. 296 містить такі оціночні поняття як “грубе порушення”, “явної неповаги”, “особливою зухвалістю”, “винятковим цинізмом”.

Кримінально караним є грубе порушення громадського порядку. Термін «грубе» є оціночною категорією, його предметний зміст залежить від конкретних обставин вчиненого винним діяння. Грубість такого порушення відображає його ступінь, серйозність.

В юридичній літературі з цього приводу є різні думки. Так, наприклад, П.С.Матишевський під діями, що грубо порушують громадський порядок, розуміє таку поведінку винного, яка створює загрозу нормальній діяльності установ, підприємств, здоров'ю, життю людей, або викликає тривогу у громадян за недоторканість їх прав та інтересів.

М.Т.Куц, В.Т.Калмиков вважають, що під грубим порушенням громадського порядку потрібно розуміти лише таке порушення правил поведінки в суспільстві, що спричиняє чи може спричинити суттєву шкоду нормальній діяльності організації, а також правам та інтересам громадян [1, с. 12].

Крім того, грубість порушення громадського порядку визначається з урахуванням місця вчинення хуліганських дій, їх тривалості, кількості і характеристики потерпілих, ступеня порушення їхніх прав та законних інтересів тощо.

Діями, що грубо порушують громадський порядок, закон визнає тільки ті, що відрізняються особливою зухвалістю або винятковим цинізмом.

Зухвалість в загальноприйнятому значенні – це недоречна сміливість і буйність, образлива грубість [2, с. 498]. Але ознакою злісного хуліганства є не просто зухвалість, а особлива зухвалість.

Постанова Пленуму Верховного Суду України від 22 грудня 2006 року №10 «Про судову практику у справах про хуліганство» у абз.1 п.5 зазначає, що «за ознакою особливої зухвалості хуліганством може бути визнано таке грубе порушення громадського порядку, яке супроводжувалось, наприклад,

насильством із завданням потерпілій особі побоїв або заподіянням тілесних ушкоджень, знуцанням над нею, знищенням чи пошкодженням майна, зривом масового заходу, тимчасовим припиненням нормальної діяльності установи, підприємства чи організації, руху громадського транспорту тощо, або таке, яке особа тривалий час уперто не припиняла» [3].

П.С.Матишевський та М.Л.Наклович стверджують, що не можна визначати хуліганство особливо зухвалим залежно від наслідків. Особлива зухвалість хуліганства є результатом, насамперед, способу вчинення насильства, що являє собою небезпеку. Такий спосіб насильства є очевидним для потерпілого чи оточуючих і може лякати, тероризувати їх. Тому, правильним буде визнати хуліганство, яке виразилось в нанесенні з хуліганських спонукань потерпілому таких побоїв, які, хоч і не потягнули за собою розлад його здоров'я, але мали характер побиття.

При вирішенні питання про визнання хуліганських дій винятково цинічними необхідно виходити з оцінки конкретних обставин справи в їх сукупності, враховуючи характер, час, місце та умови вчинення злочину.

Постанова Пленуму Верховного Суду України від 22 грудня 2006 року №10 «Про судову практику у справах про хуліганство» в абз.2 п.5 зазначає, що «хуліганством, яке супроводжувалось винятковим цинізмом, можуть бути визнані дії, поєднані з демонстративною зневагою до загальноприйнятих норм моралі, наприклад, проявом безсоромності чи грубої непристойності, знуцанням над хворим, дитиною, особою похилого віку або такою, яка перебувала у безпорадному стані, та ін.» [3]. Тому, враховуючи вищевказане, можна зробити висновок, що цинічні дії винного свідчать про його зневажливе ставлення до загальноприйнятих норм моралі. Більшість юристів під виключним цинізмом розуміють у вищому ступені нахабну, безсоромну поведінку, що грубо ображає принципи моральності, благопристойності і принижує людську гідність.

В юридичній літературі існує багато визначень поняття «явна неповага до суспільства». Так, Гришаєв П.І. і Здравомислов Б.В. під явною неповагою до

суспільства розуміють очевидне для кожного зневажання громадськими інтересами і протиставлення винним своєї поведінки колективу і його інтересам. С.Яценко зауважує, що мотив явної неповаги до суспільства характеризується усвідомленим спонуканням зневажливого ставлення до громадського порядку, неперсоніфікованого кола осіб, ігнорування існуючих в суспільстві елементарних правил поведінки, моральності, добропристойності. Таке ставлення проявляється у вчинках особи, стає відкрито вираженням, очевидним як для самого винного, так і для інших осіб. Мотив явної неповаги до суспільства, проявляючись у вчиненні дій, що грубо порушують громадський порядок, може характеризуватися комплексом нищих спонукань у вигляді прагнення протиставити себе суспільству, виявити грубу силу, п'яну хвацькість, пустощі тощо [4, с. 610]. Враховуючи вищезазначене, можна зробити висновок, що кожна кримінально-правова норма крім зовнішнього прояву принципу доцільності, який оправдовує існування норми в кримінальному законі та її призначення, повинна бути внутрішньо узгодженою, так як ціль норми може бути досягнута тільки при її доцільній побудові. Тому для правильного застосування оціночних понять злочину хуліганство треба надати їм легального тлумачення.

Література:

1. Куц Н.Т. Преступления против общественного порядка и общественной безопасности. К.: КВШ МВД СССР. 1974. С.12..
2. Советское уголовное право. Особенная часть. М.: Юр.лит.1988. с.498.
3. Постанова Пленуму Верховного Суду України «Про судову практику у справах про хуліганство» від 22 грудня 2006 р. №10 // Вісн. Верхов. Суду України. - 2007. - №2.
4. Науково-практичний коментар до Кримінального кодексу України. – 4-те вид., переробл. та доповн. / Відп. ред. С.С.Яценко. – К.: А.С.К., 2006. С.610.

5. Узагальнення Верховного Суду України «Розгляд судами кримінальних справ про хуліганство» від 01.02.2007 року.

УДК 343

7. Юридичні науки

ОСОБЛИВОСТІ КВАЛІФІКАЦІЇ МАСОВИХ ЗАВОРУШЕНЬ

Черніков Д. Ю.,

Студент

Інституту прокуратури і кримінальної юстиції

Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

м. Харків, Україна

За часів незалежності в Україні кількість масових заворушень зростає.

В Україні означені суспільно-небезпечні дії, як відомо, залежно від обставин кваліфікуються за ст. 294 КК України.

Суспільна безпека масових заворушень полягає у тому, що вони спроможні, хоча б і тимчасово, паралізувати діяльність органів державної влади й управління; призвести до масштабних порушень громадського порядку; поставити під загрозу громадську безпеку; потягти за собою людські жертви; спричинити суттєву економічну шкоду державі, суспільству або конкретним особам.

Заворушення визнаються масовими тоді, коли натовп на деякий час буде «господарем положення», в результаті чого діяльність органів влади буде паралізована і для відновлення порушеного порядку необхідно вдатися до надзвичайних заходів: посилення охорони громадського порядку додатковими силами міліції, введення військових підрозділів, оголошення надзвичайного стану і таке ін.

Таким чином, безпосереднім об'єктом масових заворушень вважається громадський порядок та громадська безпека.

Об'єктивна сторона злочину (ст. 294 КК) передбачає дві форми дій: по-перше, організація масових заворушень, які призвели до насильства над особою, погромів, підпалів, знищення майна, захоплення будівель або споруд,

насильницького виселення громадян, опору представникам влади із застосуванням зброї або інших предметів, які використовуються як зброя, а по-друге, активна участь у зазначених діях.

Під організацією масових заворушень розуміють діяльність, по-перше, спрямовану на підшукування і підготовку осіб для участі в масових заворушеннях, об'єднання натовпу, а по-друге, керівництво такими діями, які спрямовані на збудження у людей негативного ставлення до законної влади, існуючого в державі правопорядку і громадської безпеки та на підбурювання натовпу до вчинення насильства над громадянами, погромів, підпалів, знищення майна, озброєного опору представникам влади, захоплення будівель та насильницького виселення громадян.

Способи здійснення організаційних дій можуть бути різними: скликання натовпу; звернення до нього, підготовка і розповсюдження листівок або інших друкованих видань; заклики до непокори, вчинення опору представникам влади, оголошення звернень, у тому числі доведення до натовпу завідомо неправдивої інформації (цьому можуть передувати дії з розповсюдження відповідних чуток); підбурювання до погромів; розподіл ролей серед своїх прибічників; розробка планів дій натовпу з урахуванням настрою людей, накопичених ними образ з визначенням винних у стані, що склався і таке ін.

Злочин у формі організації масових заворушень вважається закінченим, якщо дії організатора були результативними, тобто призвели до вчинення дій, зазначених у КК або до спроби їх вчинити [3].

У подальшому дії натовпу можуть вийти з-під контролю організаторів. Тоді вчиняються злочинні дії, які не передбачені прогнозом розвитку подій: пограбування, вбивства, зґвалтування, крадіжки, захоплення та утримання заручників та ін. За підрахунками дослідників, під час заворушень вчиняються більше 20 видів самостійних злочинів, переважно – антигромадської спрямованості.

Під насильством над особою розуміють всі можливі форми насильницьких дій – нанесення ударів, побоїв, тілесних ушкоджень, незаконне

позбавлення волі та ін. Застосування насильства може бути і по відношенню до представників влади [1].

Погроми, підпали і знищення майна – це способи приведення майна у стан повної непридатності для використання або його пошкодження.

Погроми – це знищення чи руйнування приміщень, які займають державні, приватні, громадські установи, підприємства і організації; пошкодження чи руйнування житла громадян. Ці дії можуть супроводжуватися насильством над людьми (власниками житла, працівниками установ, охороною та ін.).

Підпали – дії, які призводять до загоряння споруд чи майна (незалежно від того, встигли погасити пожежу чи ні, навіть коли об'єкт у такому разі залишився непошкодженим).

Знищення майна – це приведення його у повну непридатність для використання за цільовим призначенням. Внаслідок знищення майна воно перестає існувати або повністю втрачає свою цінність [2].

Захоплення будівель і споруд – протиправний насильницький доступ у приміщення і його зайняття повністю або частково з метою перешкоджання чи виключення можливості їх використання законним власником чи користувачем за функціональним призначенням. Спосіб захоплення – відкритий, таємний чи з використанням обману, з подоланням перешкод або опору чи без нього – для кваліфікації значення не має.

Насильницьке виселення громадян – протиправне і незаконне позбавлення людини права проживати в наданому чи належному їм на законних підставах жилу приміщенні.

Озброєний опір представникам влади полягає в активній протидії представникам влади, що мають право застосовувати примусові заходи до правопорушників (працівники міліції, СБУ, військові, вартіві, депутати тощо). При цьому опір здійснюється як із застосуванням вогнепальної чи холодної зброї так і інших предметів, які використовуються як зброя (палиці, каміння, металеві пруті і таке ін.).

Активна участь у масових заворушеннях – передбачає безпосередню участь осіб у насильстві та вчинення інших дій, передбачених диспозицією ст. 294 КК України. Лише знаходження у натовпі під час масових заворушень не є свідченням активної участі особи у заворушеннях.

Кваліфікуючими видами масових заворушень є організація масових заворушень або активна участь в них, якщо ці дії призвели до загибелі людей або до інших тяжких наслідків (ч. 2 ст. 294 КК). Загибель людей – заподіяння смерті одній чи кільком особам. Під іншими тяжкими наслідками розуміється заподіяння тяжких тілесних ушкоджень одній чи більше особам, середньої тяжкості тілесних ушкоджень двом чи більше особам, значних матеріальних збитків юридичним чи фізичним особам.

Умисне знищення або пошкодження чужого майна під час масових заворушень, вчинене шляхом підпалу, вибуху чи іншим загально небезпечним способом, або заподіяння майнової шкоди в особливо великих розмірах необхідно кваліфікувати за сукупністю злочинів, передбачених ч. 2 ст. 294 і ч. 2 ст. 194 КК України [2].

Суб'єктивна сторона масових заворушень характеризується прямим умислом дій організаторів та активних учасників. По відношенню до суспільно-небезпечних наслідків їх психічне ставлення може виражатися і в непрямому умислі.

Мотиви та цілі злочину можуть бути різними: політичні, корисливі, релігійні, хуліганські, помста (покарання осіб, винних з точки зору активних учасників масових заворушень, наприклад, у погіршенні умов життя, безробітті, перевищення влади або службових повноважень працівниками правоохоронних органів в результаті незаконного застосування сили, зброї, спецзасобів) та ін. Вони не впливають на кваліфікацію, а лише враховуються при призначенні покарання.

Суб'єктом масових заворушень можуть бути лише їх організатори і активні учасники, які досягли 16-річного віку.

Склад цього злочину слід відмежовувати від групового порушення громадського порядку і від хуліганства. Дії, передбачені ст. 293 КК, вчиняються не натовпом, а учасниками окремої групи людей, і не супроводжуються погромами, підпалами, знищенням майна, захоплення будівель або споруд, насильницьким виселенням громадян, озброєним опором представникам влади.

Стосовно дій, передбачених ч. 2 ст. 296 КК, то там також йдеться не про натовп, а про групу осіб. При цьому ці дії не пов'язані із вчиненням погромів, руйнувань, підпалів та інших подібних дій, хоча і можуть супроводжуватися знищенням або пошкодженням майна, насильством, навіть тимчасовим припиненням нормальної діяльності установи, підприємства чи громадського транспорту. Але останнє буде свідчити лише про особливу зухвалість хуліганських дій.

У цілому ж масові заворушення ми розглядаємо як насильницькі масові (групові) злочини, вчинені з різних мотивів (хуліганство, помста, з мотивів расової, національної чи релігійної нетерпимості та ін.) особами у складі безчинствуючого натовпу, які посягають на громадську безпеку і громадський порядок, як злочинний прояв невдоволення діяльністю органів влади і управління та спрямовані на повну або тимчасову паралізацію їх діяльності і супроводжуються насильством над особою, погромами, підпалами, знищенням майна, захопленням будівель або споруд, насильницьким виселенням громадян, опором представникам влади із застосуванням зброї або інших предметів, які використовуються як зброя.

Література:

1. Кримінальна справа № 48-550 // СВ ГУ СБ України в АРК
2. Соловьев А. Массовые беспорядки: организация, участие, призывы к неподчинению / А. Соловьев // Российская юстиция. – 2000. – № 7. – С. 47–48.
3. Яценко С. С. Масові беспорядки // Юридична енциклопедія : в 6 т. / [редкол.: Ю. С. Шемшученко (голова редкол.) на ін.] – К. : Укр. енцикл., 2001. – С. 592–593.

ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ОСВІТИ ДОРΟΣЛИХ ТА НАВЧАННЯ
ПРОТЯГОМ ЖИТТЯ У КРАЇНАХ ПІВДЕННО-СХІДНОЇ ЄВРОПИ

Бересток О.В.

*старший викладач кафедри іноземних мов
Сумський національний аграрний університет,
м. Суми, Україна*

Насьогодні в сусідніх східних і південних регіонах Європи освіта дорослих і навчання протягом усього життя є ключовими факторами, які зумовлюють позитивне планування майбутнього. Навчання протягом усього життя може стати інструментом, який допоможе нам сформувати відносини між ЄС і сусідніми країнами в конструктивному і плідному руслі, що ґрунтується не лише на угодах між урядами, а й на різному сприйнятті європейських цінностей. (1. 372) Не у всіх регіонах Європи важливості освіти дорослих приділяється належна увага. Тільки сучасна система навчання протягом усього життя може забезпечити економічну конкурентоспроможність і громадський консенсус. Дана залежність визнана ЄС з 2000 року і включена в Лісабонську декларацію для подальшого планомірного приведення в життя. Навпаки, дивна картина постає перед нами в країнах - сусідах Європейського Союзу: у деяких країнах, де освіта дорослих сприймається як необхідність в національному масштабі, можемо спостерігати недостатній розвиток як законодавчої бази, так і недостатнє фінансування, контрольоване державою. Навчання і підготовка спеціалістів з андрагогіки, за деякими винятками, має сумнівний характер і передбачає досить скромні джерела фінансування. Цей список проблемних моментів можна продовжити. Урядовці, відповідальні за сферу розвитку освіти дорослих в Комісії ЄС, Парламенті ЄС і країнах-членах, повинні постійно розробляти і впроваджувати нові шляхи і способи, за допомогою яких можна посприяти проведенню необхідних реформ в даній області освіти дорослих. Більш того, не можна прменшувати роль освіти дорослих в наведенні мостів між громадянами ЄС та їхніми сусідами. До

вищезгаданих недоліків можна додати ще й убогість інформації, відсутність або помилковий характер статистичних даних, що може суттєво вплинути на достовірність опису ситуації в їх країнах. Без достовірної інформаційної бази, без достатньої кількості серйозних дослідницьких проектів в даній області досить складно описати сьогодення і дати рекомендації на майбутнє.

Беззаперечним є той факт, що країни-члени ЄС більше не можуть існувати без ефективної системи освіти дорослих, інтегрованої в стратегію навчання протягом усього життя, що забезпечує учасникам дедалі ширші можливості виходу на ринок праці, поліпшення соціальної інтеграції та підготовку до «активного старіння» в майбутньому. Країни повинні упевнитися, що їх системи освіти дорослих дають можливість визначити пріоритети і відстежувати їх виконання. Освіта дорослих залишається головним пунктом у порядку денному Європи з початку століття, коли Лісабонською декларацією було визначено, що освіта - це ключовий ресурс розвитку. Останні дослідження підтверджують необхідність інвестицій в освіту дорослих. Серед громадських і приватних вигод можна виділити підвищення рівня зайнятості населення, більш високий рівень продуктивності праці і кращу підготовку кадрів, зменшення витрат за такими позиціями, як виплати по безробіттю, інші соціальні виплати, виплати в разі раннього виходу на пенсію, а також збільшення доходів населення в умовах більш активної участі в суспільному житті, гарний рівень здоров'я населення, низький рівень злочинності, більш високий рівень добробуту і самореалізації. (2. 119) Дослідження групи старшого населення показує, що залучені до навчання люди похилого віку відчувають значне покращення здоров'я, отже, потребують менше витрат на медичне обслуговування. Грунтуючись на даному аналізі, Європейська комісія опублікувала план дій в галузі освіти дорослих під назвою «Вчитися ніколи не пізно». Освіта дорослих, як частина безперервного навчання, займає міцні позиції на території ЄС. Європейська асоціація освіти дорослих – це багатопланова структура, яка об'єднує неурядові організацій, що працюють в неформальній освіті та навчанні, визнає прогрес, якого вона досягла в останнє

десятиліття. Однак, ряд проблем ще залишається. А саме: відмінності в країнах-членах ЄС досі значні. У той час як в Скандинавських країнах, Ірландії та Нідерландах система освіти дорослих громадян складна і добре фінансується, в інших країнах ця система практично відсутня. Європейська Асоціація Освіти Дорослих відзначає тенденції освіти дорослих стосовно поглиблення розходжень, що існують в європейських суспільствах: прекрасні можливості безперервного навчання для високоосвічених і добре забезпечених людей проти поганої якості і менших можливостей для людей з низьким рівнем освіти і маргіналів. Стурбованість також викликає той факт, що освіта дорослих в Європі сфокусована виключно на зайнятості населення, при цьому різні потреби дорослого населення, в тому числі і їх особистий і суспільно політичне зростання не враховуються. Громадська згуртованість і активне громадянство досі є ключовими інструментами освітницької політики в усьому світі. Євросоюз надав можливість поглибити свої знання в сфері освіти дорослих великій кількості провайдерів і фасилітаторів в рамках різних програм навчання протягом усього життя. В рамках програми «Грюндтвіг» були створені нові спільноти експертів в даній області, обмін «кращими практиками» набув постійного характеру, завдяки чому з'явилася можливість впливу на національні ініціативи. Однак, масштабний розвиток структур освіти дорослих та виділення для цих цілей громадських ре сурсів знаходиться під контролем національної освітньої політики кожної конкретної країни. Поряд з розвитком діалогу та обміну інформацією всередині ЄС, існує ризик зведення до мінімуму діалогу з так званими європейськими країнами, які не є членами ЄС. Європейська асоціація освіти дорослих поділяє бачення в межах, визначених Радою Європи. Члени Європейської асоціації освіти дорослих представляють 42 країни, включаючи ті країни, які не є членами Європейського Союзу. Дискусія між членами асоціації показала, що успіх, досягнутий ЄС, за рідкісним винятком, не мав ніякого впливу, або мав мізерно малий вплив на країни, які не є членами ЄС. Це і послужило поштовхом для виникнення ініціативи по проведенню дослідження освіти дорослих за межами ЄС. Ідея

полягає у висвітленні ситуації, що склалася в сусідніх з ЄС регіонах, і в формулюванні рекомендацій для національних політиків, країн-членів ЄС та Європейської комісії.

Більшість досліджень в різних країнах було проведено організаціями-членами Європейської Асоціації освіти дорослих або національними представництвами *dvv international*, за винятком кількох досліджень, проведених незалежними експертами. Більшу увагу слід приділити тим регіонам, де система освіти дорослих менш розвинена і вимагає подальшого розвитку, і особливо країнам, які знаходяться в процесі трансформації. 3. У багатьох з них існує застаріла традиція в галузі освіти дорослих, часто пошкоджена політичними змінами 90-х рр. ХХ століття. Потрібно зазначити, що освіта дорослих в Європі є також різноманітною, як і сам континент. Різні традиції, реалії, проблеми та структури характеризують сформовану картину. Незважаючи на це, необхідно узагальнити наведені рекомендації, підкресливши при цьому, що виклики, на які звернена особлива увага в кожному з досліджень, залишаються предметом дискусій і наступних рішень. Щодо рекомендацій національним урядам, потрібно підкреслити, що добре освічені громадяни є ключовою передумовою сталого розвитку, важливою складовою економічного розвитку демократичного суспільства. В даному контексті наявність концепції навчання протягом усього життя є наріжним каменем, і освіту дорослих має бути визнано невід'ємною частиною стратегії навчання впродовж усього життя. Законодавче регулювання освіти дорослих повинно бути стабільним та включати визначення ролі різних провайдерів, фінансові зобов'язання, чітке визначення прав громадян на доступ до освіти дорослих, нормування стандартів та їх моніторинг. Освіту дорослих, також як і початкову, середню і професійно-технічну, можна вважати суспільним благом. Навчання протягом усього життя для всієї Європи має більше відмінностей, ніж в інших секторах системи освіти. Уряди повинні взяти на себе обов'язок по фінансуванню цієї однієї з найбільш істотних потреб громадян. Співпраця між різними міністерствами, такими як міністерство освіти, праці, соціального

захисту та економіки, має набути більш якісний характер. Слід уникати боротьби за компетенції і наявність дублюючих структур. Слід створити стійкі зв'язки з соціальними партнерами і громадянським суспільством. Особливу увагу потрібно приділити потребам маргінальних груп населення. Сюди входять соціально-нужденні, етнічні меншини, переселенці, люди старшого покоління, ув'язнені. Рівний доступ до навчання повинен бути цінністю, що повномасштабно визнається в Європі та допоможе забезпечити економічний добробут. Освіта дорослих не повинна обмежуватися зайнятістю. Кожна людина повинна мати можливість задовольнити свої економічні, соціальні та особисті потреби в освіті. Слід запустити механізм визнання результатів, отриманих в ході неформального і спонтанного навчання, нарівні з результатами формальної системи освіти. Більшу увагу слід приділити створенню можливостей навчання та підготовки спеціалістів з андрагогіки як на академічному рівні, так і на неформальному. Потрібно надавати належну підтримку дослідженням і публікаціям в галузі освіти взрослых. У багатьох країнах усвідомлення важливості навчання впродовж усього життя залишається на низькому рівні. Слід вжити заходів щодо привернення уваги суспільства за допомогою кампаній, наприклад, організовуючи тижні навчання дорослих, освітні фестивалі та ярмарки. Необхідно усунути існуючі бар'єри на шляху до міжнародного співробітництва. Андрагоги потребують міжнародної системи обміну досвідом для забезпечення тотожності підходів і стандартів.

Слід окреслити деякі рекомендації країнам-членам Європейського Союзу стосовно розвитку системи освіти дорослих.

Країнам-членам ЄС необхідно включити питання освіти дорослих в проведену політику в галузі міжнародного співробітництва у галузі навчання протягом усього життя для всієї Європи. Потрібно запустити більшу кількість двосторонніх регіональних програм, що зв'язують національну освіту дорослих всередині ЄС з сусідніми регіонами. Діалог по обидва боки кордону - важливий інструмент ліквідації розриву між країнами-членами ЄС та сусідніми регіонами.

Країни-члени ЄС повинні привести в дію систему обміну, для того щоб більше дізнатися про результати навчання в сусідніх країнах. Європейська кваліфікаційна рамка (EQF) може стати хорошою основою для цього. Обмін досвідом та результатами експертиз, а також зустрічі експертів і практиків, є надзвичайно важливим елементом як для розвитку системи освіти дорослих в межах ЄС, так і за його межами. (4.394) Програма «Грюндтвіг», що користується успіхом, повинна стати доступною і сусіднім країнам без будь-яких обмежень. Існуючі проблеми для партнерських організацій з цих регіонів з надання власного фінансового внеску повинні бути вирішені.

Компоненти навчання протягом усього життя повинні бути невід'ємною частиною всіх проектів в рамках європейської політики добросусідства та програми для країн-кандидатів у члени ЄС. Хотілось би вірити, що розвиток і встановлення дружніх відносин можливі тільки при наявності сильних структур навчання протягом усього життя.

Крім усього іншого, спеціалізовані проекти в області освіти дорослих повинні бути запуснені в рамках політики добросусідства ЄС. Важливо, щоб неурядові організації як з країн ЄС, так і з-за його меж, були залучені в проекти, так як недержавні організації традиційно дуже сильні в цій сфері.

Підходи до проектного планування потрібно переглянути: більше не можна ігнорувати принципи реального партнерства. Оскільки навчання на протязі всього життя і освіта дорослих є ключовими предметами Європейської політики, ЄС повинен відігравати провідну роль в координації донорських організацій на національному та регіональному рівнях, щоб забезпечити більш ефективне використання виділених коштів.

Навчання протягом усього життя є важливим питанням для всієї Європи. Освіта дорослих, неформальна освіта та спонтанне навчання повинні стати невід'ємною частиною всіх проектів, метою яких є розвиток і втілення в життя національних кваліфікаційних рамок відповідно до Європейської кваліфікаційної рамки (EQF). Партнерська програма повинна орієнтуватися на

недержавні організації, щоб підкреслити важливу роль громадянського суспільства.

Беручи до уваги відмінності, які існують у всіх регіонах Південно-Східної Європи, необхідно розглянути деякі загальні тенденції, а також визначити природу освіти дорослих в Південно-Східній Європі, включаючи Албанію, Боснію і Герцеговину, Косово, Македонію, Чорногорію і Сербію. Країни Південно-Східної Європи часто не бралися до уваги в ході загальноєвропейських і міжнародних дебатів по програмах розвитку освіти дорослих та навчання впродовж життя. Так було в останнє десятиліття, в основному, через ситуацію, що склалася в регіоні в повоєнні роки. Зокрема, країни заходу Балканського півострова зіткнулися і продовжують стикатися з беспрецедентними змінами в політичній, економічній і соціальній сферах. Якщо подивитися на південно-східний регіон Європи в цілому, можна дійти до висновку, що широкий контекст освіти і навчання взрослых за декількома пунктами значно відрізняється від поширеного трактування даних понять в більш розвинених промислових країнах: останні політичні та багатонаціональні конфлікти, зокрема в країнах колишньої Югославії; роз'єднання багатонаціональних і полікультурних суспільств; виснаження інфраструктури та бідність; виклики, пов'язані з побудовою демократичних інститутів з прозорою системою функціонування; складне завдання переходу до ринкової економіки; слабка інституційна і законодавча системи; необхідність посилення приватного сектора і досягнення більш високого рівня макроекономічної стабільності і стійкого розвитку; недорозвиненість ринку праці; високий рівень безробіття (у тому числі довгострокового безробіття) та низький рівень освіти і навичок робочої сили; нестача кадрів та «витік мізків»; необхідність налагодження адекватної системи соцзахисту та захисту здоров'я. Країни Південно-Східної Європи часто не бралися до уваги в ході загальноєвропейських і міжнародних дебатів за програмами розвитку освіти дорослих та навчання впродовж життя.(5)

Висуваючи тему освіти дорослих на перший план в політичному порядку денному в процесі реформ в Південно-Східній Європі і наближаючи даний регіон до досягнень європейських сусідів, необхідно приділити більше уваги специфіці розвитку регіону, придбання усіма суб'єктами нових навичок, що зміцнюють довіру і примирення між розрізненими товариствами, а також створення нових сфер для економічного розвитку і співпраці. (6. 319) Колишня інфраструктура освіти дорослих в Південно-Східній Європі за останні десятиліття стала непридатною, а в деяких випадках зовсім розвалилася, і не є сьогодні «стратегічним важелем» економічного і соціального прогресу. Зародження демократії в колишніх соцкраїнах зіткнулося зі складним завданням розвитку сучасної системи освіти дорослих і подоланням розриву між реально існуючими потребами в освіті і дуже мізерною пропозицією. Традиційна шкільна система, негнучка і консервативна, не здатна впоратися з новими проблемами і завданнями. Крім того, держава, як правило, не може або не хоче ставити на перший план освіту дорослих. Тому потрібно розробити інші механізми сприяння освіті дорослих, що відповідають вимогам нових політичних і економічних тенденцій.

Щоб краще зрозуміти труднощі, які відчувають балканські країни при створенні системи навчання впродовж усього життя і освіти дорослих, слід визначити проблеми і виклики. Політичні зміни і потрясіння в Південно-Східній Європі спровокували зміни у всіх сферах життя. Перехідний період, в якому знаходяться всі країни регіону, - це і стримуючий фактор, і рушійна сила розвитку. З 2000 року ведуться дискусії у всіх країнах регіону про реформування системи освіти за допомогою різних процесів, а саме за допомогою нових законів, що торкаються всієї системи або її частини. Однак обговорення ведеться без урахування всеосяжної перспективи навчання впродовж усього життя. Даний процес підтримується багатьма донорами та міжнародними організаціями. Грунтуючись на цій підтримці і «кращих практиках» міжнародних проектів з обміну досвідом та ноу-хау, уряди Південно-Східної Європи зробили багато конкретних кроків і дій на шляху до

приведення країн до відповідності стандартам ЄС і Організації економічного співробітництва і розвитку. Атмосфера, повна ентузіазму, була створена за рахунок підтримки, що надається починанням в сфері освіти дорослих. Однак результати не такі, як очіувалося, більш того, спостерігається зниження темпів зростання, супроводжуване скептицизмом і відсутністю активної позиції. Це, з одного боку, результат природного ходу амплітуди розвитку, з іншого боку, - наслідок серйозних проблем і величезних викликів (поряд з великими амбіціями), з якими зіткнулися країни Південно-Східної Європи в перехідний період. Уряд і міністерства освіти визнають необхідність освіти дорослих, хоча деколи тільки риторично. Більшість країн знаходяться в процесі обговорення і прийняття стратегій в сфері освіти дорослих та навчання впродовж усього життя або вже прийняли деякі з них. Даний процес ускладнюється тим, що в багатьох країнах немає спеціальних законів про освіту дорослих або аналогічних нормативних актів. У всіх країнах Південно-Східної Європи в освіті дорослих акцент робиться на професійно-технічну освіту і підготовку, в той час як значенню освіти дорослих в досягненні мети громадянської інтеграції та громадського єднання, а також просуванню демократичних цінностей та інститутів, відводиться значно менша роль. (7. 155) Тому для багатьох країн, які прийняли стратегічні документи і закони, все ще існує проблема, як забезпечити їх виконання і як від стратегій перейти до плану дій, а потім до практики.

Література:

1. Council Resolution on a renewed European agenda for adult learning, OJ C 372/1, 20.12.2011.
2. Council Conclusions of 12 May 2009 on a strategic framework for European cooperation in education and training (ET 2020), OJ C 119, 28.5.2009.
3. http://ec.europa.eu/europe2020/index_en.htm (Accessed 11 September 2014).

4.Recommendation 2006/962/EC of the European Parliament and of the Council of 18 December 2006 on key competences for lifelong learning, OJ L 394, 30.12.2006.

5.the Eurostat website, online code: lfsa_ergaed (Accessed 3 December 2014)

6.Council Resolution on better integrating lifelong guidance into lifelong learning strategies, OJ C 319/02, 21.11.2008.

7.Recommendation of the European Parliament and of the Council of 18 June 2009 on the establishment of a European Credit System for Vocational Education and Training (ECVET), OJ C 155/1, 8.7. 2009.

УДК 378

10. Педагогічні науки

НЕВЕРБАЛЬНА КОМУНІКАЦІЯ У ЖИТТІ ЛЮДИНИ

Карпінська Н. І.,

викладач-методист, викладач вищої категорії,

Екологічний коледж ЛНАУ

м. Львів, Україна

Анотація У статті розглянуто роль невербальної комунікації у процесі міжкультурного спілкування, розкрито особливості та доведена важливість невербальної комунікації як необхідної складової міжкультурної компетентності.

Ключові слова спілкування, невербальна комунікація, жести, рукостискання, міміка, контакт очей, усмішка.

Abstract The article examines the role of nonverbal communication in the process of intercultural communication, the features and proven the importance of non-verbal communication as a necessary component of intercultural competence.

Key work communication, nonverbal communication, gestures, handshake, facial expressions, eye contact, smile.

Спілкування – це життя людини. Спілкування посідає значне місце у нашому житті. Ми живемо, щоб спілкуватися. Людина не може обійтися без звуків, голосів, без спілкування з іншими людьми. А щоб наші взаємини з

людьми стали успішними, потрібна неабияка вправність, знання техніки спілкування, тобто майстерне володіння низкою засобів і тактовне використання їх у процесі спілкування. Процес спілкування не вичерпується усними та письмовими повідомленнями. У цьому процесі важливу роль відіграють невербальні форми інформування. Складниками невербальної комунікації виступають жести, міміка, пози, вираз обличчя, контакт очей. Ця "друга мова" часто правдивіша й дієвіша, ніж природна, вона свідчить про внутрішній стан і ставлення співрозмовників один до одного. Дослідники виявили понад мільйон невербальних сигналів.

Людська мова – результат складного духовного і фізичного процесу.

Науковці стверджують, що жінки більш здатні до сприйняття невербальної комунікації, оскільки є більш чутливішими, ніж чоловіки. Адже, кожна жінка наділена материнським синдромом, в основі якого - невербальне спілкування матері з дитиною у перші місяці життя. Немовлятка ще не знає мови, але йому доступне невербальне сприйняття. Дитина тонко відчуває настрій своєї матері, ті послання, які передаються через погляд, усмішку, дотик руки. І, в свою чергу, так само показує матері свій стан. Таким чином, у спілкуванні матері з дитиною відбувається безперервний обмін інформацією.

Науковими дослідженнями доведено, що за рахунок невербальних засобів відбувається від 40 до 80 % комунікації. Слід зауважити, що 55% повідомлень сприймаються через вираз обличчя, позу, жести, а 38% - через інтонацію, тембр голосу, його гучність, темп.

Особливо дієвими є жести. Жести пов'язані з рухом думки і почуттів. Жести, як стверджував К. Станіславський, випереджають слово, як блискавка випереджає грім. За допомогою жестів спілкування більш доступне.

Жест - це рух рукою, що зазвичай супроводжує мовлення для надання йому більшої виразності. Усі люди жестикулюють, роблячи це майже завжди підсвідомо. Жести, мимовільно виникаючи, але піддаючись контролю й керуванню, являють собою вияв людських домок, почуттів, емоцій. За допомогою жестів можна отримати достатньо інформації про людину –

характеризувати її за соціальними, територіальними, національними особливостям.

Мова жестів надзвичайно виразна. Почувши неприємну звістку, людина інстинктивно витягує перед собою руку з розкритою долонею, символічно намагаючись відштовхнути небажану інформацію.

"У серйозних справах люди показують себе такими, якими їм належало б бути; у дрібницях - такими, якими вони є"(Н.Шамфор). [4,10].

Серед ритуальних форм звертання людей один до одного існують вітання, прощання. Вони бувають коректними галантними, недобррозичливими, зарозумілими, пихатими. У них проявляється гама тональності, що залежить від характеру взаємин між людьми, віку, статі, ступеня спорідненості і рівня культури людини.

У кожного народу свої правила зустрічей і прощань: поклони, потиск руки, обійми, зняття головного убору, опускання на коліна, помах руки, поцілунки "святійшого". У всіх народів вважалося і вважається ухилянням від вітання - верх брутальності і невихованості.

Поклін голови є виразний жест поваги. Глибина поклону залежить від статусу партнерів і сформованої ситуації. У поклоні закладений зміст поваги Людині, Богу і Землі.

Уміння потиснути руку - теж мистецтво(рішуче і невимушене). Це один з повсюдно існуючих жестів дружньої налаштованості. Протягнена рука - знак миролюбства, відсутності в ній "каменю". Щоб визначити, чи відвертий і чесний у розмові співбесідник, варто подивитися на його долоні. Коли людині нічого приховувати, долоні найчастіше відкриті. Навіть при рукостисканні відкрита долоня вказує на доброзичливість і довіру, повернута до низу - на залежність, ворожість.

Дещо з правил етикету

Молодший вітає старшого (але руку подає старший);

Чоловік вітає жінку(проте руку першою подає жінка);

Підлеглий вітає керівника(руку подає керівник);

Коли зустрічаються люди рівного соціального статусу, першим здоровається той, хто краще вихований;

У товаристві молоді люди повинні вставати, вітаючись з жінкою, незалежно від того, чи подасть вона руку чи ні. Сісти належить лише після того, як сіла жінка;

Коли вітаються за руку, чоловік повинен встати;

Рукостискання серед жінок - за обопільною згодою і досить стримане.

Неввічливо:

- вітатися - і не дивитися у вічі;

- вітатися - і тримати руку у кишені;

- лише жінка може вітатися, не скидаючи рукавички.

Потискання рук має бути дружнім, щирим, привітним. Цей жест не повинен видавати презирства чи зневажливого ставлення того, хто подає руку для потискання.

Ростислав Братунь

Є потиск рук - що сили додає.
Відкритий - мов ясне обличчя.
І не долоню - серце ти своє
Даєш людині-другу на сторіччя.
Є потиск рук - на пісню схожий він,
Яку би так хотілось розпочати.
Здається, десь розколихався дзвін.
Й не задзвонивши, мусить замовчати.
Є потиск рук, що схожий на ножа,
Який з-за пазухи перемістивсь долоню.
У спину він, немов змія, вража
Й жалить окропом лайок та прокльонів.
Моє життя - о вічний потиск рук
І як би я хотів завчасно знати:
Подати серце - коли поруч друг.
Якщо падлюка - руку заховати.

Усмішка - засіб встановлення добрих стосунків.

Усміхнувшись один одному під час зустрічі, співрозмовники цим знімають напругу перших хвилин і закладають основу для впевненого і

спокійного спілкування. Одночасно усмішка може бути іронічною, насмішкуватою, зневажливою, підлабузницькою.

"Люди - дзеркала: посміхайтесь - й світ повертатиме тобі усмішку. Усміхайтесь до кожного, з ким ви маєте намір установити контакт, і ви переконаєтесь, що усмішка настраює розмову на зовсім інший лад. І люди навкруги здаватимуться вам приязнішими, доброзичливішими. Усмішка піднімає настрій не лише вашого оточення, а й ваш власний. Іронізуйте над собою, усміхайтесь, й поступово ваш настрій неодмінно поліпшиться. Зрозуміло, що все своє життя ми не можемо ходити усміхненими, але не слід забувати, що людина - господар свого настрою: вона може створювати його"[1, 56].

А коли людина посмішкою демонструє свою доброзичливість, то разом із поглядом очей легко встановлює контакт. Загалом саме посмішці спеціалісти серед усіх експресивних засобів приділяють найбільшу увагу. Існує майже 60 описів посмішки (весела, грайлива, сумна, чудова, крива, журлива, переможна тощо). Наші співвітчизники, які нині живуть та працюють у Сполучених Штатах Америки, розповідають, що одним з основних правил, які їм там довелося спеціально засвоювати — правило завжди та у всіх випадках посміхатися.

Але, додержуючись американського принципу постійно посміхатися, не слід забувати про те, що посмішка повинна бути адекватною ситуації і не викликати роздратування у співрозмовника.

Контакт очей(візуальний контакт) - найточніший сигнал настрою. За всіх часів неабиякий інтерес викликали очі та вплив їх на людську поведінку. Здавна відомо, що поглядом можна позитивно або негативно вплинути на людину. Ми часто чуємо: "багатообіцяючий погляд", "вона пройняла мене поглядом", "у неї очі, як у дитини", "у нього очі бігають", "у нього очі дивно блищать", "мене зурочили", "у неї дивний погляд", "недобрі очі". Очі якнайвідвертіше і щонайточніше свідчать про ставлення людини до нас. Люди під час зустрічі спершу кілька секунд дивляться один одному в вічі. Контакт

очей є основою довірливого, культурного спілкування. Вважається, що для того, щоб налагодити добрі взаємини з іншою людиною, слід дивитися в очі одне одному упродовж 60 -70% усього часу спілкування.

Повністю відкриті очі свідчать про чутливість і зацікавленість. Прикриті очі - ознака байдужості, втоми, зверхності. Прямий погляд показує довіру, інтерес, бажання спілкування. Погляд збоку говорить про недовіру. Косий погляд з піднятими бровами і посмішкою - зацікавленість вами. Косий погляд і опущені брови - вороже і критичне ставлення до вас. Якщо людина дивиться знизу вгору, це означає, що вона агресивно налаштована або ж готова підкоритися, прислужитися. Якщо погляд спрямований згори вниз, це свідчить про бажання підкреслити свою зверхність, презирство. Іноді людина ухиляється від погляду не тому, що хоче щось приховати, боїться чогось, а тому, що невпевнена у собі або ж сором'язлива.

Не говори печальними очима те, що бояться вимовить слова(Ліна Костенко)

Таким чином, володіння невербальними засобами комунікації та знання їх особливостей сприяє розвитку міжкультурної компетентності особистості у глобалізованому світі. Розвиваючись та оволодіваючи різними засобами спілкування, людина самовдосконалюється і підвищує культуру своєї поведінки і спілкування.

Література:

1. Антоненко-Давидович Б.Д. Як ми говоримо. К.,1991.- 156с.
2. Бацевич Ф.С. Основи комунікативної лінгвістики: Підручник. - К.: Видавничий дім"КМ Академія", 2004. -344с.
3. Гриценко С.П., Гриценко Т.Б. Культура спілкування: Навчальний посібник. - К.: НАУ, 2004. -116с.
4. Корняка О.М. Мистецтво гречності. - К.,1995. -89с.
5. Пазяк О.М., Кисіль Г.Г.Українська мова і культура мовлення. - К.,1995.- 134с.

СІМ'Я ТА ШЛЮБ: МОТИВИ СТВОРЕННЯ

Білокурова А.О.,*студентка факультету інфокомунікацій**Харківський національний університет радіоелектроніки**м. Харків, Україна*

Традиційне сім'я визначається як осередок суспільства, найважливіша форма організації особистого побуту, джерело якої в подружньому союзі і родинних зв'язках, тобто відносинах між чоловіком і дружиною, батьками і дітьми, братами і сестрами, та іншими родичами, які живуть разом і ведуть спільне господарство на основі єдиного сімейного бюджету. Життя сім'ї характеризується матеріальними і духовними процесами. Через сім'ю змінюються покоління людей, в ній людина народжується, через неї продовжується рід. Первісну основу сімейних відносин становить шлюб – легітимне визнання відносин між чоловіком і жінкою, форм співжиття і партнерства, які можуть супроводжуватися народженням дітей.

Чому люди вступають в шлюб? Соціологічні опитування показують, що від 72 до 86 відсотків в якості головного стимулу вступу до шлюбу називають любов, 9-23% одружуються за шаблоном («всі повинні в певному віці вступити до шлюбу») і 5-9 % – за розрахунком. При цьому треба пам'ятати, що це – мотиви, які проголошуються опитуваними, і вони можуть істотно відрізнятися від справжніх. Це становище має стрімку динаміку. Доля шлюбів за розрахунком перейшла з 5-9 відсотків до 15-20 відсотків, відсоток шлюбів за шаблоном змінився з 9-23 на 15-30 процентів відповідно. Однак люди навіть в анонімних опитуваннях намагаються здаватися краще, пристосовуючись до загальноприйнятих установок громадської думки [3].

С. І. Голод на основі даних експериментального дослідження виділяє наступні мотиви вступу в шлюб для чоловіків і жінок: любов; бажання мати постійного сексуального партнера; психологічні причини; бажання мати дітей; вирішення побутових проблем; обставини, що склалися [2, с.117].

Любов – це хрестоматійна мотивація для вступу в шлюб, найбільш нормативна, прийнятна для сучасної людини. Люди хочуть бути поруч з предметом своєї пристрасті і обожнювання . І майже кожен, хто одружується вірить, що шлюб – це спосіб пронести свої почуття крізь роки.

Мотиви багатьох шлюбів чисто психологічного характеру. Наприклад, реалізувати свою потребу керувати кимось, самоствердитися в ролі керівника.

Рішення про вступ у шлюб з нелюбимою людиною може бути зумовлене бажанням підвищити рівень життя. Зазвичай, у такому тандемі один заробляє гроші, другий – дуже привабливого партнера для шлюбу, який підтверджує своєю красою (або престижем, статусом тощо) фінансове становище другого. Таке рішення може прийматися також і попри фінансового стану.

Для багатьох «хазяйнуватих» людей шлюб є, перш за все, засобом здобуття матеріального достатку і побутового комфорту. За цієї мотивації може виникати протиріччя між подружжям, пов'язане з питанням, чиїми силами цей комфорт та достаток досягається. Найчастіше спостерігається недостатня участь чоловіка в господарських справах, коли «все звалюється на плечі дружини»: приготування їжі, прибирання, прання, прасування, магазини, діти і т.д.

До створення сім'ї нерідко підштовхують обставини. Наприклад, одруження для того, щоб у очікуваної дитини був законний батько (вимушений шлюб). Саме реальними можливостями домогтися щастя і в вимушеному шлюбі можна пояснити результати естонських соціологів, які встановили, що 40% від загального числа опитаних, що вступили в вимушений шлюб, через п'ять років після його укладення повідомили дослідникам, що живуть цілком щасливо (відсоток тих, хто так відповів в звичайних шлюбах, не набагато вище) [1, с.189]. Цей результат цілком зрозумілий. Мотивом вступу в шлюб може бути і боязнь самотності: «час виходити заміж (одружитися), все подруги, друзі переженилися, треба вирішуватися, а то сім'ю створювати буде вже не з ким».

В ході культурно-історичного розвитку змінювалася як форма сімейно-шлюбних відносин, а й сам зміст цих відносин. З виникненням моногамії це зміна більшою мірою носило якісний характер .

Яка б мотивація не переважала при вступі в шлюб , саме головне, щоб це було усвідомлено. Проблема виникає при роздвоєнні мотивів: декларується одне, як правило, говорять про любов і навіть самі починають в це вірити , а реальним спонукальним мотивом є інше – жалість, помста, страх самотності тощо.

Література:

1. Андреева Т. В. Семейная психология / Т.В.Андреева. – СПб.: Речь, 2004. – 244 с.
2. Голод С.И. Семья и брак: историко-социологический анализ / С.И.Голод.– СПб.: Петрополис, 1998. – 269 с.
3. Коваль Н.А., Калинина Е.А.. Психология семьи и семейной дезадаптивности. [Електронний ресурс] / Н. А. Коваль. // Режим доступу: <http://texts.news/semeynaya-psihologiya/motivyi-vstupleniya-brak-41952.html>

УДК 301

11. Соціологічні науки

ПОСЕРЕДНИЦТВО ЯК ЕФЕКТИВНИЙ СПОСІБ ВИРІШЕННЯ КОНФЛІКТУ

Смашнюк О.В.,

студентка обліково-фінансового факультету

Науковий керівник: Байлема Т.М.

Вінницький торговельно-економічний інститут КНТЕУ

м. Вінниця, Україна

Проблеми конфлікту є актуальними для суспільного життя, свідомості суспільства. Сьогодні суспільство поступово переходить від неприйняття і придушення конфліктів до свідомості необхідності "роботи" з ними, до пошуку можливостей їх регулювання. Практика регулювання та розв'язання конфліктів свідчить, що в умовах конфліктної ситуації значно погіршується комунікація

між соціальними суб'єктами. У цих умовах без посередників буває важко, а іноді і неможливо обійтися.

Сьогодні поняття "третья сторона" включає в себе такі поняття, як "посередник", "спостерігач за ходом переговорного процесу", "арбітр", "медіатор". Під "третьою стороною" традиційно розуміється також будь-яка особа, яка не має статусу посередника або спостерігача, проте зайняте питаннями врегулювання конфліктних відносин між іншими сторонами.

Отже, посередництво – це процес, у якому "третья сторона" (посередник) допомагає сторонам спірної (конфліктної) ситуації провести переговори, спрямовані на досягнення взаємоприйняттого рішення. Як синонім терміна "посередництво" вживають запозичене з англійської мови слово "медіація"[1, с. 123]. Згідно зі ст. 10 Закону України "Про порядок вирішення колективних трудових спорів (конфліктів)", «незалежний посередник — визначена за спільним вибором особа, яка сприяє встановленню взаємодії між сторонами, проведенню переговорів, бере участь у виробленні примирною комісією взаємоприйняттого рішення» [2].

Посередник (медіатор) стимулює конструктивне обговорення спірних питань і сприяє порозумінню сторін передусім через упровадження певних процедурних правил, формування порядку денного переговорів, впливу на психологічну атмосферу, в якій відбуваються переговори. Посередництво є творчим процесом. Велику роль тут відіграють інтуїція, досвід, особистість посередника, що мають допомогти йому обрати тактику дій, яка буде адекватною: 1) специфіці конфлікту; 2) стилям поведінки в конфлікті й на переговорах сторін конфлікту; 3) цілям посередництва.

Офіційними медіаторами можуть бути:

- міждержавні організації (наприклад, ООН та ін.);
- окремі держави;
- державні правові інститути (арбітражний суд, прокуратура і т. д.);
- урядові або інші державні комісії (наприклад, ті, що створюються для врегулювання страйків);

- представники правоохоронних органів (наприклад, дільничний інспектор);
- керівники установ, закладів, фірм тощо;
- громадські організації (комісії з вирішення трудових суперечок та конфліктів, профспілки і т. д.);
- професійні медіатори-конфліктологи.

Згідно з українським законодавством участь посередника в переговорах між сторонами конфлікту починається після залучення його примирною комісією, тобто фактично з офіційного початку переговорів, а не з моменту, коли переговори зазнали невдачі, а сторони переконалися у своїй неспроможності самотійно улагодити конфлікт. Посередництво на початковій стадії переговорів допомагає послабити жорсткість початкових позицій, зменшити можливу недовіру і ворожість учасників переговорів. Але роль і функції посередника в роботі примирної комісії на сьогоднішній день законами не регулюються, а визначаються за згодою сторін. Наприклад, за посередником законодавчо не закріплено функцію головування на переговорах у примирній комісії, що в свою зменшує можливість посередника впливати на перебіг переговорів.

Відмінність у діяльності посередника в трудових конфліктах від роботи посередника в міжнародних конфліктах зумовлено передусім обмеженою тривалістю посередництва та мінімальним часом на підготовку до участі в посередництві. Відповідно до Закону колективні трудові спори розглядаються виробничою примирною комісією в п'ятиденний термін, галузевою й територіальною примирними комісіями — у десятиденний, примирною комісією на національному рівні — у п'ятнадцятиденний термін із моменту утворення комісій [2]. Обмеження часу роботи примирних комісій має перешкодити невиправданому затягуванню процесу досягнення домовленості однією зі сторін.

Загалом процес посередництва має дві орієнтації: на досягнення домовленості та на поліпшення стосунків між сторонами. У реальному процесі

посередництва, як правило, існують обидві орієнтації, співвідношення яких визначається посередником на основі аналізу конкретної ситуації.

Отже, посередництво — це завжди мистецтво, яке потребує вміння здійснювати процес раціонально і конструктивно, спокійно і розумно обговорити проблеми. Будучи альтернативою судовій процедурі й іншим силовим способом розвитку подій, медіація має низку переваг, найголовнішою з яких є те, що вирішення конфлікту досягається шляхом ухвалення сторонами рішення на добровільній і рівноправній основі, що однаково влаштовує заінтересовані сторони.

Література:

1. Гірник А.М. Основи конфліктології / А. М. Гірник. — К.: Вид. дім «Києво- Могілянська академія», 2010. — 222 с.
2. Про порядок вирішення колективних трудових спорів (конфліктів): Закон України, прийнятий Верховною Радою України 3 березня 1998 р. // Відомості Верховної Ради (ВВР). — 1998. — № 34 — 227 с.
3. Пірен М. І. Конфліктологія: Підручник. / М. І. Пірен. — К.: МАУП, 2003. — 360 с.
4. Джелалі В. О. Психологія вирішення конфліктів: Навчальний посібник. / В. О. Джелалі. — Харків-Київ: Р. И. Ф., 2006. — 320 с

